

Význam cestovního ruchu pro ekonomiku

Spolkové republiky Německo

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: **Barbora Nováčková**
Studijní program: **Ekonomika a management**
Obor: **Cestovní ruch**
Název práce: **Význam cestovního ruchu pro ekonomiku Spolkové republiky Německo**
Cíl práce: **Hlavním cílem práce je provést analýzu a zhodnocení významu cestovního ruchu pro ekonomický sektor Německa se zaměřením především na příjezdový cestovní ruch, zaměstnanost v cestovním ruchu a příjmy z cestovního ruchu. Sekundárním cílem práce je pak zpracování charakteristiky země a potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu.**

Mgr. Iva Schlixbierová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 14.4.2014

.....

Podpis

Poděkování

Tímto děkuji vedoucí své bakalářské práce, Mgr. Ivě Schlixbierové, Ph.D, za odborné vedení při psaní práce, za užitečné rady a připomínky a také za čas, který mé práci věnovala. Dále bych chtěla poděkovat a ocenit ochotu pracovníků Německé turistické centrály, s jejichž pomocí jsem získala důležitá data pro vypracování této bakalářské práce.

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

**Význam cestovního ruchu pro ekonomiku
Spolkové republiky Německo**

Bakalářská práce

Autor: Barbora Nováčková

Vedoucí práce: Mgr. Iva Schlixbierová, Ph.D.

Jihlava 2014

ANOTACE

NOVÁČKOVÁ, Barbora: Význam cestovního ruchu pro ekonomiku Spolkové republiky Německo. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: Mgr. Iva Schlixbierová, Ph.D. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2014. 69 stran.

Tato bakalářská práce s názvem Význam cestovního ruchu pro ekonomiku Spolkové republiky Německo obsahuje základní charakteristiku Německa, vymezení předpokladů pro rozvoj cestovního ruchu v zemi a především analýzu významu cestovního ruchu pro ekonomický sektor Německa

Klíčová slova: Německo. Cestovní ruch. Ekonomický sektor. Příjezdový cestovní ruch. Příjmy z cestovního ruchu.

ABSTRACT

NOVACKOVA, Barbora: Importance of tourism for economy of Federal Republic of Germany. Bachelor thesis. College of Polytechnics Jihlava. Department of tourism. Thesis supervisor: Mgr. Iva Schlixbierová, Ph.D. Level of professional qualification: bachelor. Jihlava 2014. 69 stran

This bachelor thesis Importance of tourism for economy of Federal Republic of Germany contains a basic characteristic of Germany, definition of prerequisites for development of tourism in the country and mainly an analysis of importance of tourism for Germany's economic sector.

Key words: Germany. Tourism. Economic sector. Incoming tourism. Incomes from tourism.

Obsah

Seznam ilustrací	12
Seznam obrázků	12
Seznam grafů.....	12
Seznam tabulek	12
Úvod	13
Teoretická část	14
1 Cíle práce.....	14
2 Metodika práce	14
3 Diskuse literatury	15
4 Charakteristika země	15
4.1 Základní informace	15
4.2 Historie	17
4.3 Politický systém	17
5 Geografická charakteristika dle Hettnerova schématu	18
5.1 Vymezení oblasti.....	18
5.2 Poloha a rozloha.....	18
5.3 Geologie a geomorfologie.....	18
5.4 Klimatologie.....	19
5.5 Vodstvo	19
5.6 Půdy.....	20
5.7 Biota	20
5.8 Obyvatelstvo	20
5.9 Hospodářství	21
6 Potenciál cestovního ruchu	22
6.1 Lokalizační předpoklady	22
6.1.1 Přírodní předpoklady	22
6.1.2 Kulturně-historické předpoklady	28
6.2 Realizační předpoklady	31
6.2.1 Komunikační služby	31
6.2.2 Materiálně-technická základna cestovního ruchu	32
6.3 Selektivní předpoklady.....	34
6.3.1 Politické předpoklady	34

6.3.2	Demografické a urbanizační předpoklady	34
6.3.3	Sociologické předpoklady.....	35
6.3.4	Ekologické předpoklady	36
6.3.5	Souhrn.....	36
Praktická část		37
7	Příjezdový cestovní ruch	37
7.1	Vývoj počtu turistů v Německu v letech 2007-2012	38
7.2	Vývoj počtu ubytovacích zařízení v letech 2007-2012.....	41
7.3	Vývoj kapacity ubytovacích zařízení v letech 2007-2012	42
7.4	Využití kapacity ubytovacích zařízení v letech 2007 - 2012	43
7.5	Příjezdový cestovní ruch podle motivu a délky cesty.....	46
8	Zaměstnanost v cestovním ruchu	49
8.1	Analýza zaměstnanosti v cestovním ruchu v letech 2007-2012	49
9	Příjmy z příjezdového cestovního ruchu	53
9.1	Příjmy v roce 2007	55
9.2	Příjmy v roce 2008.....	56
9.3	Příjmy v roce 2009	58
9.4	Příjmy v roce 2010	59
9.5	Příjmy v roce 2011	61
9.6	Příjmy v roce 2012	62
9.7	Vliv cestovního ruchu na hrubý domácí produkt.....	63
10	Závěr	65
Literatura		67

Seznam ilustrací

Seznam obrázků

Obrázek č. 2: Spolkové země [1].....	16
Obrázek č. 3: Turistika na Watten [8].....	23
Obrázek č. 4: Národní park Harz [8]	25
Obrázek č. 5: Stezka v korunách stromů [8].....	26
Obrázek č. 6: Cyklostezka podél Berlínské zdi [9]	29
Obrázek č. 7: Mariánské náměstí v Mnichově [9]	30
Obrázek č. 8: Pension v Alpách [9]	33

Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj počtu zahr. turistů v letech 2007-2012	38
Graf č. 2: Vývoj počtu zahr. turistů v měsíci červenci v letech 2007-2012	39
Graf č. 3: Vývoj kapacity hromadných ubytovacích zařízení v letech 2007-2012	43
Graf č. 4: Vývoj příjezdového cestovního ruchu dle délky cesty v letech 2007-2012	48
Graf č. 5: Vývoj počtu podniků v oboru cestovního ruchu v letech 2007-2012	49
Graf č. 6: Vývoj počtu přímých prac. míst v cestovním ruchu v letech 2007-2012.....	50
Graf č. 7: Vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu v letech 2007-2012	54

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj počtu zahr. turistů v letech 2007-2012 dle země původu	40
Tabulka č. 2: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v letech 2007-2012	41
Tabulka č. 3: Vývoj kapacity hromadných ubytovacích zařízení v letech 2007-2012.....	42
Tabulka č. 4: Vývoj počtu přenocování v ubyt. zařízeních v letech 2007-2012	44
Tabulka č. 5: Vývoj počtu přenocování ve spolkových zemích v letech 2007-2012	45
Tabulka č. 6: Vývoj počtu cest dle motivu v letech 2007-2012	46
Tabulka č. 7: Přímý a celkový podíl odvětví cestovního ruchu na zaměstnanosti	52
Tabulka č. 8: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2007	55
Tabulka č. 9: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2008	56
Tabulka č. 10: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2009	58
Tabulka č. 11: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2010	60
Tabulka č. 12: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2011	61
Tabulka č. 13: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2012	62
Tabulka č. 14: Srovnání podílu cestovního ruchu na HDP v Německu.....	64

Úvod

Při výběru námětu bakalářské práce jsem zvolila téma Význam cestovního ruchu pro ekonomiku modelové země, přičemž volba konkrétní země zůstala právě na mě. Spolkovou republiku Německo jsem zvolila nejen proto, že se jedná o náš sousední stát a tak ovlivňuje i naši ekonomiku, ale také proto, že tato země je mi blízká. Již několikrát jsem ji navštívila a nemohla jsem si nevšimnout vysokého počtu turistů, kteří sem proudí. Zároveň bych zde po vystudování ráda našla pracovní uplatnění, neboť se jedná o perspektivní stát s budoucností pro mladé lidi.

Novodobý cestovní ruch se vyvinul koncem 19. a začátkem 20. století, v období průmyslové revoluce, přičemž důvodem tohoto vývoje byl rozmach výrobních sil a vztahů. Díky zkracování pracovní doby měli lidé více volného času, který začali využívat ve prospěch cestování a poznávání nových destinací. Cestovní ruch se tak stal jedním z nejrychleji se rozvíjejících odvětví a jeho vývoj je spojován jak s rozvojem materiálně-technické infrastruktury, růstem životní úrovně obyvatelstva a s ní spojenou zvýšenou motivací cestovat, tak i s ekonomickým růstem.

Dnes je ekonomický význam cestovního ruchu nepochybný. V současnosti je cestovní ruch dynamickým hospodářským odvětvím, které je klíčovou součástí mnoha národních ekonomik. Svým ekonomickým významem se zařadil mezi nejvýznamnější hospodářská odvětví vůbec. Dotýká se řady odvětví a jejich prostřednictvím pak také množství lidských činností. Nezastupitelný je vliv cestovního ruchu na jednotlivé regiony, v nichž ovlivňuje příliv investic, vznik nových pracovních míst, zvýšení kvalifikace pracovních sil a rozvíjení podnikatelských aktivit atd.

Ve své bakalářské práci se tedy zabývám významem cestovního ruchu pro německý ekonomický sektor. Práce si klade za cíl zhodnotit podíl cestovního ruchu na hospodářství Německa, které je jednou z nejrozvinutějších ekonomik světa. Dílo bude rovněž zveřejněno na české odnoži webu Německé centrály cestovního ruchu a bude sloužit jako informační zdroj pro návštěvníky stránek, kteří neovládají cizí jazyk.

Teoretická část

1 Cíle práce

Cílem teoretické části této bakalářské práce je zpracování základní charakteristiky země a dále také zhodnocení lokalizačních, realizačních a selektivních předpokladů a potenciálu pro rozvoj cestovního ruchu.

V praktické části pak zanalyzuji a zhodnotím význam zahraničního cestovního ruchu pro ekonomický sektor Německa v letech 2007-2012. Zaměřím se na důležité ukazatele jako je příjezdový cestovní ruch v daných letech, zaměstnanost v cestovním ruchu a vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu. V rámci příjezdového cestovního ruchu zanalyzuji vývoj počtu příjíždějících turistů, počtu a kapacity ubytovacích zařízení, ale také jejich využití. Dále příjezdový cestovní ruch zhodnotím také z hlediska délky a motivu cest. V kapitole o zaměstnanosti je cílem zhodnotit celkový vývoj v daných letech a také porovnat podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu na celkové zaměstnanosti země. V případě příjmů z příjezdového cestovního ruchu zanalyzuji příjmy v jednotlivých letech 2007-2012 a také podíl příjmů z cestovního ruchu na hrubém domácím produktu země.

2 Metodika práce

Teoretickou část práce zpracuji za pomoci nastudovaných poznatků z odborné literatury a relevantních internetových zdrojů. V případě geografické charakteristiky použiji metodu zvanou Hettnerovo schéma, která podává výstižný a ucelený obraz o pozorované oblasti po stránce přírodní i společenské. U tohoto schématu vynechám informace o sídlech, kultuře a dopravě, které později objasním v dalších kapitolách.

Praktickou část práce pak pojmu jako analýzu sekundárních statistických dat. K jejich rozboru a vyhodnocení mi poslouží především vlastní zkonstruované grafy a tabulky, které na základě sesbíraných informací vytvořím v programu Microsoft Word 2010.

Pro rozbor těchto údajů jsem zvolila období let 2007-2012, a to vzhledem k dostupnosti potřebných dat, aktuálnější data z roku 2013 bohužel zatím nejsou k dispozici.

3 Diskuse literatury

V teoretické části práce jsem používala jak knižní, tak i internetové zdroje. Publikací, které by se věnovaly přímo Spolkové republice Německo, není mnoho. Jako nejpřínosnější zdroje lze určit publikace Pavly Hobstové a Michaela Ivoryho, ale také také webové stránky Ministerstva pro místní rozvoj, kde je možné najít mnoho informací o Německu jako takovém. S informacemi však bylo třeba dále pracovat, protože ne vždy byly aktuální.

Jako hlavní informační zdroj v rámci praktické části práce mi posloužily především údaje ze Statistického spolkového úřadu Německa, který shromažďuje veškeré informace o cestovním ruchu, o příjezdech turistů z jednotlivých zemí, o počtech turistů a jejich přenocování v jednotlivých spolkových zemích apod. Díky této databázi jsem mohla také zhodnotit vývoj zaměstnanosti a příjmů v cestovním ruchu, a to v letech 2007-2012. Dalším přírodním zdrojem byly publikace Německé turistické centrály, odkud jsem čerpala například informace o kongresovém cestovním ruchu. Tato statistická data byla hůře dostupná.

Statistická data, která jsem použila pro zpracování aplikační části práce, existují pouze v německém či anglickém jazyce. Bez znalosti cizích jazyků by tedy nebylo možné práci dokončit. V mnohých případech byly informace také neuspořádané a neúplné. Bylo tedy třeba dohledávat, ověřovat a dbát na přesné, aktuální údaje.

4 Charakteristika země

4.1 Základní informace

Německo, oficiálně Spolková republika Německo, leží v srdci Evropy a je otevřenou, demokratickou zemí s dlouholetou tradicí a živoucí přítomností. Sousedí s celkem devíti státy, na severu jeho břehy omývá Severní a Baltské moře. Hlavním a zároveň největším městem je Berlín. Německou oficiální měnou je od 1. března 2002 pouze euro. Úředním jazykem je němčina, dalšími jazyky uznávanými na lokální úrovni jsou dánština, fríština a lužická srbština.

Spolková republika Německo je federativní republikou tvořenou 16 spolkovými zeměmi, které jsou zobrazeny na obrázku níže.

Obrázek č. 1: Spolkové země [1]

Státními symboly jsou státní vlajka, státní znak a státní hymna. Německá vlajka se skládá ze tří vodorovných pruhů černé, červené a zlaté barvy. Právě tyto barvy hrály důležitou roli v německé historii.¹ Státní znak představuje černá orlice s červenými drápy a zobákem na žlutém štítu. Hymnu tvoří třetí sloka písně Das Lied der Deutschen, v překladu Píseň Němců.

Německo je zakládajícím členem Evropské unie, která je jedním ze stěžejních pilířů německé zahraniční politiky, a od roku 1973 je plnoprávným členem Organizace spojených národů. Dále je členem obranného společenství NATO, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Světové banky a Mezinárodního měnového fondu.

¹ Černo-červeno-zlatou trikolóru užíval v době Napoleonských válek dobrovolnický sbor generála Lützowa. Tyto barvy se tak staly symbolem německého boje proti Napoleonovi a byly přeneseny i na státní vlajku. [2]

4.2 Historie

Nejstaršími obyvateli území byli v prvním tisíciletí před naším letopočtem Keltové a Germáni, kteří se usadili na severu, podél pobřeží Baltského moře. V prvním století před naším letopočtem proniklo několik germánských kmenů dále do vnitrozemí a osídlili území téměř celého dnešního Německa.

Od desátého století tvořila německá území centrum Svaté říše římské, která zanikla až v roce 1806. V severní oblasti proběhly v 16. století mnohé reformace. Ke sjednocení Německa došlo v roce 1871 po ukončení prusko-francouzské války, kdy byla země vyhlášena císařstvím. [Ivory, 2007]

V roce 1939 vyvolalo Německo druhou světovou válku, která trvala do roku 1945 a byla největší válkou v historii. Po prohře přišlo Německo o velkou část teritoria na východě země. V roce 1949 vznikly na zbývajícím území dva státy - Německá demokratická republika (východ) a Německá spolková republika (západ). K jejich sjednocení došlo až v roce 1990.

4.3 Politický systém

Spolková republika Německo je federativní, demokratickou a parlamentní republikou. Formální hlavou státu je prezident, který je volen na pětileté období zvláštním grémiem, takzvaným Spolkovým shromážděním. Od března 2012 funkci prezidenta vykonává Joachim Gauck. Prezidentovy pravomoci jsou ale omezené, dá se říci spíše ceremoniální. Do jeho kompetencí patří například jmenování členů vlády a vojenských úředníků, podepisování smluv a zákonů a jmenování spolkového kancléře.

Kancléř stojí v čele výkonného orgánu státní správy - spolkové vlády. Vládu tedy tvoří kancléř a ministři jmenovaní prezidentem prezident. [Hobstová, 2006] Post kanclérky zastává od roku 2005 Angela Merkelová.

Nejvyšším zákonodárným orgánem je dvoukomorový parlament, složený ze Spolkového sněmu a Spolkové rady. [Hobstová, 2006] Radu tvoří 69 zástupců zemských vlád, přičemž jednotlivé země jsou zastoupeny podle počtu obyvatel třemi až šesti členy. [5] Spolkový sněm reprezentuje celkem 622 poslanců, kteří jsou voleni každé čtyři roky.

5 Geografická charakteristika dle Hettnerova schématu

Alfréd Hettner (1859 - 1941) byl německý geograf, který se zabýval teorií o příčinných vztazích mezi geografickými jevy uvnitř zeměpisného regionu. Jeho chronologické členění je seřazeno do logické řady, v níž na sebe navazují jednotlivé sféry podle toho, jak za sebou vznikaly v čase a navzájem se ze sebe vyvíjely. Hettnerovo schéma tedy podává výstižný a ucelený obraz o pozorované oblasti po stránce přírodní i společenské.

5.1 Vymezení oblasti

Geografická charakteristika se věnuje celé oblasti Spolkové republiky Německo. Pomyslné severní hranice země představují vody Severního a Baltského moře. Východní hranice státu tvoří Polsko a Česká republika. Na jihu země sousedí s Rakouskem a Švýcarskem a na západě pak s Francií, Lucemburskem, Nizozemskem a Belgií.

5.2 Poloha a rozloha

Německo se nachází v západní části střední Evropy. Jeho *poloha* je díky vysokému počtu sousedních zemí a husté, kvalitní infrastruktuře strategicky velmi výhodná z hlediska cestovního ruchu a příhraniční spolupráce.

Celková *rozloha* státu činí dle americké Ústřední zpravodajské služby 357 021 km². Německo je tak v pořadí 63. největším státem světa a sedmou největší zemí Evropy. Souš pokrývá více než 97 % území, vodstvo pak necelá 3 %. Jak bylo již zmíněno, Spolková republika Německo je federativní republikou tvořenou 16 spolkovými zeměmi, přičemž každá z nich má vlastní územní zákony, parlament a vládu. Nejvyšší státní moc však vykonává spolková centrála.

5.3 Geologie a geomorfologie

Všeobecně lze říci, že povrch Německa stoupá od severu k jihu. Asi třetina německého území je na severu vyplněna Severoněmeckou nížinou, která získala svoji podobu především v průběhu poslední doby ledové. V severovýchodní části nížiny se rozkládá Meklenburská jezerní plošina s několika sty jezer a jezírek. [Horák, 2006] Na jihu přechází nížina ve Středoněmeckou vysočinu pokrytou lesy, říčními údolími, nízkými

oblými kopci a náhorními rovinami. [Hobstová, 2006] Na západě se nachází vápencové pohoří Eifel, které tvoří klín mezi turisticky atraktivními údolími Rýna a Mosely. [Horák, 2006] Horská pásma můžeme najít především okolo hranic s Českou republikou. Rozhraní zde tvoří Lužické hory, Krušné hory, Český les, Šumava a Bavorský les.

Na jihu země se táhne úzký pás německých Alp, který lemuje hranice s Rakouskem a Švýcarskem. Jediné německé velehory vznikly třetihorním zvrásněním kontinentálních desek. Výraznější částí pohoří na německém území jsou však pouze Bavorské Alpy, kde se tyčí nejvyšší bod Německa - Zugspitze (2 963 m n. m.). [Horák, 2006]

5.4 Klimatologie

Německo leží v mírném klimatickém pásmu střední Evropy. Převládá zde západní proudění vzduchu v přechodném pásmu mezi kontinentálním a oceánským klimatem. Podnebí je zde také ovlivňováno Golfským proudem, který zvyšuje celoroční teplotu. Směrem do vnitrozemí se více projevují teplotní rozdíly mezi létem a zimou. Jara zde bývají krátká, léta jsou teplá a zimy dlouhé a větrné. [3]

5.5 Vodstvo

Německem protéká několik významných toků. Území odvodňují z největší části řeky Rýn, Dunaj, Labe, Odra, Wesera a Emže, a to buď do Severního, Baltského či Černého moře. Všechny tyto řeky jsou splavné téměř po celé délce toku a zajišťují důležitá dopravní spojení pro průmysl v příbřežních oblastech. Největší řekou je Rýn, který má v Německu délku 865 kilometrů a dominuje celému jihozápadu a západu země. Zároveň je jednou z hospodářsky nejvýznamnějších řek Evropy. [Hobstová, 2006]

Přirozená jezera na německém území jsou převážně ledovcového původu. Většina jezer se nachází na Meklenburské jezerní plošině či v předhůří Alp, kde můžeme najít největší jezero - Bodamské, o které se ale Německo dělí s Rakouskem a Švýcarskem. Jezera jsou většinou mělká s nízkými travnatými a zalesněnými břehy a jsou využívána k rekreaci.

5.6 Půdy

Na území Německa převládají drnopodzolové půdy a lesní hnědozemě. Drnopodzolové půdy se nejčastěji vyskytují na písčitých a štěrkopísčitých ledovcových usazeninách v Severoněmecké nížině. Úrodnější lesní hnědozemě se naopak nachází spíše na Středoněmecké vysočině. Nejúrodnějšími oblastmi jsou Magdeburská oblast a oblasti okolo Rýnu a Dunaje.

5.7 Biota

Flóra na území Německa se přizpůsobuje nadmořské výšce, geologickému podloží a klimatickým podmínkám dané oblasti. Bez lidského zásahu by vegetaci na území Německa i celé střední Evropy tvořily převážně lesy. Výjimku tvoří vřesoviště a bažiny a subalpínská společenství v Bavorských Alpách a Schwarzwaldském lese, která mají obvykle chudé půdy, tudíž se zde vyskytují spíše nižší dřeviny klečovitého typu. Dnes lesy pokrývají více než čtvrtinu celkové plochy státu. Na východě převládají lesy jehličnaté, především smrkové a borové, na západě pak lesy smíšené. Z listnatých stromů převažují břízy a buky, které ve střední části území tvoří rozsáhlé bučiny. [Hamarnéková, 2008] Velkou část území tvoří obdělávané plochy. Největší podíl těchto ploch slouží k pěstování obilovin, brambor a kukuřice či průmyslové řepky olejné. V nížinách v okolí řek se pěstuje vinná réva.

Různorodý charakter krajiny a podnebí se projevuje také u druhově rozmanitého zvířectva. V Německu převládá středoevropská fauna, tzn. vysoká zvěř, zajáci, lišky, bažanti, kuny, jezevci, koroptve. Alpské oblasti obývají ve velké míře kamzíci, svišti či orli. Z původní volně žijící zvěře se v rezervacích zachoval například zubr, medvěd, rys a vlk. Druhově bohatší je naopak stěhovavé ptactvo.

5.8 Obyvatelstvo

V Německu žije přibližně 81 mil. obyvatel (údaj k červenci 2013), což z Německa dělá 17. nejlidnatější zemi světa. Němci tvoří 91,5 % celkové populace, významné zastoupení zde mají i Turci s 2,4 %. Další různorodá etnika představují dohromady 6,1 % obyvatel. Jsou to především Řekové, Italové, Poláci, Rusové a Španělé. [2]

V zemi je ústavně zakotvená svoboda vyznání. Dvě třetiny obyvatel se hlásí k nějakému náboženství. Katolická a evangelická církev čítají přibližně shodný počet vyznavačů, obě okolo 34 %. K islámu se hlásí 3,7 % populace. Zbýlých 28,3 % vyznává jiné menšinové náboženství nebo se nehlásí k žádné víře. [2]

5.9 Hospodářství

Spolková republika Německo je jedním z hospodářsky nejsilnějších států světa a zároveň si dlouhodobě drží pozici největší ekonomiky Eurozóny. Po hluboké recesi v letech 2008 a především 2009, která byla důsledkem celoevropské ekonomické finanční krize, se německé hospodářství v roce 2010 opět vzpamatovalo. Pro představu, v roce 2012 přesáhl hrubý domácí produkt 2 645 mld. eur.

Zemědělství, ve kterém jsou zaměstnána pouhá 2% pracujícího obyvatelstva, je pestré, intenzivní a díky novým technologiím čím dál modernější. [Štýrský, Šípek 2008] I přesto, že se toto odvětví na tvorbě HDP podílí pouze jedním procentem celkové ekonomiky, je jeho role v ekonomice poměrně významná. Zemědělství pokrývá vlastní spotřebu celé země a přebytky jsou vyváženy do zahraničí.

Velkou roli hraje v německé ekonomice také **průmysl**, který je založen na inovacích a vysoké produktivitě. Na HDP země se podílí celými 16 %. Základem tohoto hospodářství je bohatství černého a hnědého uhlí a železné rudy. Pro průmysl je velice důležitá rovněž výroba elektrické energie, která je částečně získávána z vodních zdrojů v alpských oblastech. Nejperspektivnějším odvětvím je strojírenství, především výroba dopravních prostředků, dále hutnictví, elektronika, těžební a chemický průmysl. [4]

Nejvýznamnější sektor německého hospodářství bezesporu představují **služby**. Na tvorbě HDP se podílejí více než 70 %, což představuje přibližně 1 850 mld. eur. [4] Mezi pilíře v oblasti poskytování služeb patří bankovníctví a pojišťovnictví, dále pak obchod, pohostinství a doprava. Podstatnou součástí sektoru služeb je cestovní ruch, této problematice se budu podrobněji věnovat v praktické části této práce.

6 Potenciál cestovního ruchu

Jako cílová země se Německo těší stále větší oblibě. I přes negativní vliv ekonomické krize si německý turismus udržel vysokou úroveň.

Již od devadesátých let minulého století zaznamenává Spolková republika Německo vzestupnou tendenci v příjezdovém cestovním ruchu. V roce 2012 se Německo potřetí umístilo hned za Španělskem na druhém místě mezi nejpopulárnějšími turistickými destinacemi u Evropanů a taktéž na druhém místě mezi světovými zeměmi. *„Důležitým faktorem pro mezinárodní oblibu Německa jsou jeho živá a vzrušující města, díky kterým Německo zaujalo druhou pozici ve světě veletrhů a konferencí a stalo se vůdcem v kulturní turistice. Lidé ze zahraničí přicházejí také za nákupy, uměním a designem, stejně jako za přírodními krásami, sportem a gastronomií...“* [6]

To vše, spolu s vyspělou infrastrukturou a kvalitou ve všech formách ubytovacích zařízení, tvoří obrovský potenciál pro cestovní ruch a jeho další rozvoj.

6.1 Lokalizační předpoklady

Lokalizační podmínky cestovního ruchu rozhodují o funkčním využití konkrétních oblastí cestovního ruchu. [Ryglová, 2009] Na základě přírodních dispozic a kulturně-historických podmínek a atraktivit určují lokalizační předpoklady nabídkový potenciál krajiny.

Každá spolková země poskytuje návštěvníkům pestrou škálu přírodních i kulturních zajímavostí. Celkem 38 památek zapsaných na Seznamu světového dědictví UNESCO má pro Německo jako destinaci velký přínos a přivádí do země mnoho návštěvníků.

6.1.1 Přírodní předpoklady

Zatímco turisty z cizích zemí lákají spíše zdejší velkoměsta a kultura, samotní Němci cestují raději do místních venkovských oblastí. K oblíbeným prázdninovým destinacím patří pobřeží Severního a Baltského moře, Černý les a Bodamské jezero. Německo nabízí 14 národních parků, 101 přírodních parků a 13 biosférických rezervací. Na významu získávají ale také moře, jezera, středohorské a vysokohorské oblasti, které přitahují vyznavače aktivní dovolené. Německem prochází devět evropských dálkových

turistických tras. Síť značených turistických cest přesahuje sto devadesát tisíc kilometrů, cyklostezky pak měří přes padesát tisíc kilometrů [7]

Vliv na návštěvnost během roku má také počasí. Nejteplejším měsícem v roce je červenec, kdy se průměrná teplota na jihu vyšplhá až k 25 °C. Letní měsíce jsou díky svým příznivým teplotám vhodné pro objevování přírodních krás. Nejchladněji je naopak v lednu, v tuto dobu průměrné teploty na severu padají pod bod mrazu. Takovéto podmínky lákají k zimní turistice. Alpy, kde sněhové srážky udrží až šest měsíců v roce, jsou atraktivní oblastí pro zimní sporty, ale také lázeňskou rekreaci.

6.1.1.1 Národní parky

Německo je atraktivní zemí, která disponuje velkým přírodním bohatstvím. Rozmanitost krajiny, živočišných druhů a nedotčená příroda lákají k návštěvě jednoho ze čtrnácti národních parků, kde je toto vzácné přírodní dědictví zachováno. Krásy parků lze poznávat pěšky, na kole, z koňského sedla a v některých parcích také prostřednictvím vyjížděk na lodi.

Národní park Schleswig-Holsteinisches Wattenmeer

Šlesvicko-Holštýnský národní park, který se nachází ve stejnojmenné spolkové zemi, je největším národním parkem střední Evropy a zároveň největší přílivovou oblastí na světě. Rozprostírá se od nizozemského pobřeží Severního moře až k severnímu výběžku na hranici s Dánskem. Je známý pro své pobřežní mělčiny, německy Watten, rozlehlé plochy bahna a písku, které dvakrát denně odhaluje odliv. Pouze třetina oblasti není permanentně zatopená vodou. Tento ekosystém mokřadů a je hnízdištěm milionů stěhovavých ptáků, kteří lákají ornitology, ale i turisty laiky z celého světa. [Ivory, 2007] Wattové pobřeží může být ale také nebezpečné. Při přílivu je moře velmi rychlé a nepozorný turista může uvíznout uprostřed bahnitých vod.

Obrázek č. 2: Turistika na Watten [8]

Watten zasahují i do národních parků Hamburgisches Wattenmeer a Niedersächsisches Wattenmeer, nacházejících se taktéž při pobřeží Severního moře. Celá oblast Wattenmeer je od roku 2009 zapsána na Seznamu světového dědictví UNESCO.

Národní park Jasmund

Jasmund se nachází v severovýchodní části ostrova Rügen (Rujána) patřící spolkové zemi Maklenbursko-Přední Pomořansko. Svojí rozlohou je tento park nejmenším na území Německa. Popularitu si získal zejména díky úchvatným křídovým útesům, které místy převyšují hladinu Baltského moře až o 160 metrů. [Ivory, 2007]

Národní park Vorpommersche Boddenlandschaft

Národní park Vorpommersche Boddenlandschaft je největší chráněnou oblastí u pobřeží Baltského moře. Oblast je tvořena strmým pobřežím, dunami a pobřežními lagunovými jezery, nazývanými 'bodden'. U turistů jsou oblíbené okružní jízdy lagunami, kde mají možnost poznat krajinu Předního Pomořanska z paluby historických lodí. [8] Tyto laguny ale zároveň mohou představovat nebezpečí uvíznutí pro proplouvající lodě. Bylo zde proto vystaveno množství majáků.

Národní park Müritz

Národní park Müritz leží na jihu spolkové země Meklenbursko-Přední Pomořansko. Název nese podle druhé největší sladkovodní plochy v zemi, jezera Müritz, které tvoří významné prostřední nejen pro živočichy, ale také pro jachtaře a kanoisty. Na území parku se nachází přes 130 jezer a jezírek. [Ivory, 2007]

Národní park Unteres Odertal

Tento brandenburský národní park leží na německo-polské hranici. Oblast pokrývá 60 kilometrů nivních řečišť na obou březích řeky Odry, které jsou domovem pro více než 40 druhů ryb a 50 druhů savců. Pravidelné okružní jízdy na Odře, či pěší a cyklo výlety jsou skvělým způsobem, jak si užít krásy tohoto národního parku. [8]

Národní park Harz

O národní park Harz se dělí dvě spolkové země - Dolní Sasko a Sasko-Anhaltsko. Předmětem ochrany je pohoří Harz, které je nejvyšším pohořím severního Německa. Je oblíbené u lyžařů, ale je zde rozvinuta také pěší turistika. Hustě zalesněné území

parku protíná mnoho turistických stezek, hlavní je dlouhá 60 kilometrů a mívá nejen zajímavé skalní útvary a jeskyně, ale také historická města. [Hobstová, 2006]

Obrázek č. 3: Národní park Harz [8]

Národní park Kellerwald-Edersee

Hessenský národní park Kellerwald-Edersee, jenž leží v zeleném srdci Německa, na levém břehu jezera Edersee, je jednou z posledních nedotčených oblastí listnatých lesů ve střední Evropě. V parku lze najít přes 50 kopců pokrytých tzv. dubovým a bukovým mořem. Některé z těchto majestátních stromů jsou starší více než tisíc let.

Národní park Hainich

Dřívější vojenská zakázaná zóna spolkové země Durynsko se stala národním parkem v roce 1997. Park je zapojen do projektu obnovy původních evropských lesů.

Do ochrany listnatých lesů je zapojen také národní park Eifel na území spolkových zemí Severní Porýní - Vestfálsko a Porýní - Falc, který je mimo jiné domovem více než 230 ohrožených druhů rostlin a živočichů.

Národní park Sächsische Schweiz

Saské Švýcarsko navazuje na český Národní park České Švýcarsko. Německá část parku leží na horním toku řeky Labe ve spolkové zemi Sasko. Chrání přes 36 000 hektarů labských pískovcových útvarů. Zdejší přírodní podmínky zavedou návštěvníky až do období dávných druhohor. [8] Zajímavou formou, jak poznat park je populární horolezectví.

Národní park Bayerischer Wald

Bavorský les je nejstarším národním parkem Německa, nachází se rovněž u hranic s Českou republikou a přímo navazuje na Národní park Šumava. Více než 300

kilometrů pěších stezek, téměř 200 kilometrů cyklostezek a 80 kilometrů běžkařských tras tvoří z národního parku celoročně vyhledávanou turistickou lokalitu. [Ivory, 2007] Nejnovější turistickou atrakcí je Stezka v korunách stromů. Se svými 1 300 metry je nejdelší stezkou svého typu na světě. Dominantou stezky je 44 metrů vysoká vyhlídková věž, ze které se nabízí pohled na celý národní park.

Obrázek č. 4: Stezka v korunách stromů [8]

Národní park Berchtesgaden

Berchtesgaden je jednou z nejstarších přírodních rezervací v Alpách, jejímž cílem je nechat přírodu přirozeně vytvářet krajinu. K návštěvě lákají velkolepé hory, kterými je celé území ohraničeno, malebná jezera v čele s průzračným jezerem Königssee a také obrovské množství perfektně značených turistických tras. Během zimních měsíců je však část parku uzavřena z důvodu hrozícího lavinového nebezpečí. V roce 1990 byl park vyhlášen biosférickou rezervací UNESCO.

6.1.1.2 Lázeňská střediska

Lázeňství má v Německu velkou tradici již od dob císařů a králů. Ti už v 18. století vyzdvihovali lázně kolem Severního moře, ale také v lesnaté krajině Středohoří a podhůří Alp. Dodnes nesou královský lesk lázně Baden-Baden, Bad Neuenahr nebo Bad Füssing. [Hobstová, 2006] V Německu můžeme najít na 350 léčebných lázní a lázeňských lokalit.

Baden-Baden

Jedny z nejluxusnějších lázní světa leží ve Schwarzwaldu v údolí říčky Oos. Pozitivní účinky vod, které vyvěrají z podzemí s teplotou 70 °C, rozpoznali již Římané a lidé

se sem tedy přicházeli léčit již ve středověku. Legendou se Baden-Baden ale stal až v 19. století. [Ivory, 2007] Radioaktivní solní vřídla léčí revmatismus, dýchací cesty a kardiovaskulární nemoci. Protože se sem hosté již po staletí sjíždějí tradičně v létě, přezdívá se lázním „letní hlavní město Evropy“. [Hobstová, 2006]

Bad Füssing

Legendární lázeňská oblast v srdci Bavorska nabízí nejrozsáhlejší termální areál v zemi. Termální prameny o teplotě 56 °C, které vyvěrají až z tisícimetrové hloubky a obsahují zvláštní druh sulfidu síry, mají pozitivní účinky při léčbě onemocnění kloubů.

Bad Neuenahr

Do známého lázeňského města Bad Neuenahr začali lidé přicházet již před 150 lety. Tři zdejší léky - termální prameny, místní víno a hojivé bahno z pohoří Eifel pomáhají nejen léčit cukrovku, ale také předcházet srdečním chorobám, problémům s metabolismem či redukovat tělesnou váhu.

6.1.1.3 Lyžařská střediska

Nejznámější lyžařská střediska vznikla v Alpách. Vyhlášeným alpským lyžařským střediskem je Garmisch-Partenkirchen, oblíbená jsou také střediska v okolí Oberstdorfu v Černém a Durynském lese, v Bavorském lese a v Krušných horách. Lokality nabízí nespočet sjezdovek, hustou síť vleků a lanovek, běžkaři mohou volit mezi stovkami běžeckých tras.

Kromě lyžování se nabízí i sáňkování, bruslení nebo výstupy na ledovce. V Alpách je možné na hoře Zugspitze provozovat zimní sporty i během léta, podobně také v obrovských lyžařských halách několika velkých středisek. [Hobstová, 2006]

Garmisch-Partenkirchen

Garmisch-Partenkirchen, který leží na úpatí Zugspitze, je jak světoznámým rájem zimních sportů, tak prvořadým bavorským letním střediskem horské turistiky. Proslavil se již v roce 1936, kdy se dvě obce Garmisch a Partenkirchen spojily, aby vytvořily prostředí pro čtvrté zimní olympijské hry. [Hobstová, 2006] Jediné ledovcové lyžařské středisko v Německu nabízí 60 kilometrů sjezdovek a až sedm měsíců sněhové pokrývky. Tento region se také stal místem mezinárodního setkávání vyznavačů

snowboarding. [9] Skvělým zážitkem je výstup na nejvyšší horu Německa Zugspitze, ať už vlakem Zugspitzbahn nebo lanovkou Eibsee-Seilbahn.

Oberstdorf

Oberstdorf je jihobavorské turistické a lyžařské centrum na úpatí hory Schattenberg proslulé zejména díky skokanským můstkům. Centrum nabízí na 124 kilometrů sjezdových tratí se čtyřicítkou lanovek a vleků, k tomu navíc neupravené svahy pro volné lyžování. Pravidelně se zde koná tzv. turné čtyř můstků a také jeden ze závodů Tour de Ski.

6.1.2 Kulturně-historické předpoklady

Bohatá historie země se odráží v architektuře, kde se objevují rozmanité stavební slohy od románského, přes gotiku, renesanci, baroko, rokoko, klasicismus až po moderní architekturu. Téměř v každém městě můžeme objevit několik významných historických památek a budov.

Magnetem pro návštěvníky jsou vedle historických pamětihodností také mnohé kulturní akce - koncerty, výstavy, divadelní představení, sportovní události na mezinárodní úrovni, pouliční slavnosti nebo vánoční trhy. [7] Mezi oblíbené atrakce cestovního ruchu se řadí také tematické parky, zejména zábavní parky a aquaparky, které v poslední dekádě zažívají velký boom.

6.1.2.1 Města

Na území Německa se dnes nachází více než 10 000 měst, kam se lidé denně vydávají na služební cesty, za kulturou, památkami, nočním životem či na nákupy. Většina měst byla bohužel během druhé světové války zničena bombardováním. Vzápětí po roce 1945 však byla opět zrestaurována a německý cestovní ruch se tak mohl po skončení druhé světové války začít rozvíjet. Turisté začali ve větší míře navštěvovat nejen přírodní rezervace a lázně, ale především právě německá města.

Nejvíce navštěvovaným městem byl a stále je *Berlín*. Jedním z nejnavštěvovanějších míst ve městě je pozůstatek Berlínské zdi. Ta byla v roce 1961 z důvodu ekonomických a sociálních nepoměrů vystavěna mezi vyspělým západním a stagnujícím východním Berlínem a už tehdy se stala významnou turistickou atrakcí. Turisté navštěvovali

převážně západní část města, kde se dokonce stavěly vyvýšené plošiny, aby se návštěvníci mohli na zeď a východní Berlín alespoň podívat. [Ivory, 2007] Po rozebrání zdi v roce 1989 se její pozůstatky staly cennými suvenýry pro turisty.

Z historického rozdělení však Berlín těží dodnes. Nejdelším neporušeným úsekem zdi je přes kilometr dlouhý pás lemující tok řeky Sprévy, tzv. East Side Gallery, kterou po roce 1989 vyzdobili umělci z celého světa graffiti. Důležité milníky 20. století je možné najít na více místech, např. bývalý hraniční přechod Checkpoint Charlie či Postupimské náměstí. Po stopách Berlínské zdi se turisté mohou vydat také na kole. V roce 2006 byla podél bývalé zdi vystavěna cyklostezka s názvem Mauerweg. Je dlouhá celkem 160 kilometrů a cyklisté mohou volit ze 14 různých tras, přičemž každá trasa je doplněna mnoha informačními tabulemi připomínajícími historii zdi. Pokud mají turisté zájem o podrobnější historii, mohou si zapůjčit GPS audio průvodce, který je zavede na všechna místa spojená s osudy zdi a poskytne o nich podrobné informace. Tato interaktivní forma poznávání je velmi oblíbená.

Obrázek č. 5: Cyklostezka podél Berlínské zdi [9]

Mezi další oblíbené pamětihodnosti této metropole patří Braniborská brána, Muzejní ostrov na řece Správě, Berlínský dóm, Alexandrovo náměstí, budova někdejšího Říšského sněmu či barokní zámek Charlottenburg.

Druhé největší město a zároveň největší přístav v zemi, *Hamburk*, je známé starobylou městskou částí Altstadt, ale také nechvalně proslulou čtvrtí nočních klubů, heren a nevěstinců - St. Pauli. Přístavním městem je také *Düsseldorf*, kam turisté směřují pro množství muzeí, galerií a významných pamětihodností, především starých kostelů.

Městem, muzeí a kostelů je rovněž *Kolín nad Rýnem*, kterému vévodí honosná gotická katedrála, nejvyhledávanější turistická atrakce. Nejmultikulturnější německé město *Frankfurt nad Mohanem* je bankovním a obchodním centrem země, jeho siluetu dnes tvoří mrakodrapy, které mu dávají ráz světové metropole. *Mnichov* je naopak typicky německým městem, jehož chloubou je novogotická Nová radnice s orlojem a zvonkohrou na Mariánském náměstí. Mnichov je také proslulý tradičním pivním festivalem Oktoberfest. Symbolem *Norimberku* je Císařský hrad, který je jednou z nejmohutnějších tvrzí celé Evropy. Město je ale známé díky pohádkovým vánočním trhům. Barokní *Drážďany* nabízí přehlídku architektury, muzeí a obrazáren, kterým vévodí zámecký komplex Zwinger. V *Lipsku* a *Hannoveru* se pak každoročně konají jedny z nejvýznamnějších evropských obchodních veletrhů.

Obrázek č. 6: Mariánské náměstí v Mnichově [9]

6.1.2.2 Festivály a oslavy

Němci rádi a často slaví. Během celého roku pořádají na tři miliony pestrých kulturních akcí a oslav, kde mají návštěvníci možnost se dobře pobavit a užít si německou pohostinnost. Mnohé oslavy vycházejí z lidových zvyků a uchovávají tak řadu místních dlouholetých tradic. Nejatraktivnější událostí je bezesporu mnichovský Oktoberfest, největší pivní festival světa, který každoročně přiláká miliony návštěvníků. Velký počet turistů zavítá také na Rýnský hudební festival, který probíhá během letních měsíců v rámci celého Porýní. Mladší generaci lákají spíše velké norimberské hudební festivaly Rock am Ring a Rock im Park. Spolkové země nabízejí i poklidnější zábavu, například venkovské dožínky, pouťové jarmarky či náboženské slavnosti.

6.1.2.3 Zábavní parky

V Německu je zakořeněná tradice zábavních parků, které jsou cílem residentů i zahraničních návštěvníků. Prvenství si drží EuropaPark, největší zábavní park Německa o rozloze 85 hektarů, který nabízí na sto strhujících adrenalinových atrakcí pro děti i dospělé. Nedaleko Hamburku se nachází Heide Park Resort, nejstarší zábavní centrum v zemi zaměřené na námořnickou a pirátskou tematiku. K nejnověji otevřeným parkům se řadí berlínský Tropical Islands, ve kterém si návštěvníci připadají jako na opravdovém tropickém ostrově. Oblíbený je také kostičkový Legoland u Mnichova.

6.2 Realizační předpoklady

Realizační předpoklady mají dominující postavení pro konečnou fázi různých forem cestovního ruchu. [Hamarnehová, 2008] Prostřednictvím dopravy umožňují využívání materiálně-technické základny cílové oblasti. [Ryglová, 2009]

6.2.1 Komunikační služby

Zemí prochází hustá síť udržovaných *silnic* a může se pochlubit nejrozvinutější dálniční sítí v Evropě, která čítá přes 12 000 kilometrů. [Hamarnehová, 2008] Velkým plusem silniční dopravy v Německu je, že za použití dálnice osobním automobilem nejsou vybírány žádné poplatky.

Železniční síť je rovněž velmi hustá, čítá téměř 40 000 kilometrů kolejí. Všechny mezinárodní linky jsou přes Německo spojovány alespoň jedenkrát denně. Většinu tras provozuje společnost Deutsche Bahn. Jízdenky jsou poměrně drahé, ale zato cestování je pohodlné a na vysoké úrovni. [Hobstová, 2006]

Hlavní vzdušnou bránou do Německa je *letišťe* ve Frankfurtu nad Mohanem, které patří k největším leteckým uzlům nejen v rámci Evropy, ale i celého světa. Německo má celkem 16 mezinárodních letišť, kromě toho zde funguje i mnoho letišť s vnitrostátními linkami. Internacionální letišťe můžeme najít v Berlíně, Düsseldorfu, Mnichově, Brémách, Bonnu, Norimberku, Lipsku, Erfurtu, Hannoveru, Hamburku, Kolíně nad Rýnem, Stuttgartu, Saarbrückenu a Münsteru. Národním leteckým dopravcem je společnost Lufthansa, která je jednou z největších světových korporací v letecké dopravě.

Také řada *splavných řek* tvoří důležité dopravní cesty. Splavné části řek měří celkem přes 6 500 kilometrů. Důležitou dopravní tepnou je řeka Rýn, nejfrekventovanější vodní cesta Evropy. Největší námořní přístavy, kam denně připlouvají trajekty, jsou Hamburg, Brémy, Rostoky, Kiel a Lübeck. [Hobstová, 2006] Některé řeky jsou využívány také turisticky. Jedná se především o Rýn, Moselu, Dunaj a Labe. Turisté mají na výběr z jednodenních výletů nebo i z delších zájezdů se zastávkami v německých metropolích.

6.2.2 Materiálně-technická základna cestovního ruchu

Materiálně technická základna se skládá ze základních, doplňkových a speciálních prostředků, které uspokojují potřeby a požadavky turistů. V práci uvedu základní prostředky materiálně technické základny, tzn. ubytovací a stravovací zařízení.

6.2.2.1 Ubytovací zařízení

Nabídka ubytovacích služeb v zemi a také jejich cena je velmi různorodá. Cenu ubytování určuje vybavenost a kvalita pokojů a doprovodných služeb, ale také sezóna, nebo akce pořádané v dané lokalitě. V oblíbených turistických lokalitách a velkých městech bývá problém najít levné a zároveň kvalitní ubytování.

Cenově dostupné bydlení lze sehnat v menších obcích či na předměstích. Jde především o menší hotýlky a tzv. Gasthäuser, penziony, kde se nejnižší ceny se mohou pohybovat již kolem 20 euro. Pro svou nízkou cenu jsou vyhledávanou formou ubytování také hostely, kde je možné sehnat lůžko ve společné ložnici již od 10 euro.

V centrech měst je ubytování dražší. Dvoulůžkový pokoj v dvouhvězdičkovém hotelu lze pořídit od 60 euro za noc, ve tříhvězdičkovém hotelu pak turista zaplatí nejméně 80 euro. Pokoj ve čtyřhvězdičkovém hotelu stojí přes 100 euro. V luxusním, pětihvězdičkovém hotelu se ceny pohybují od 150 euro výše.

Je také možné si pronajmout takzvané Ferienwohnung nebo Ferienapartments, což jsou pokoje či celé byty, které nabízejí místní obyvatelé. Tento typ ubytování se vyplatí spíše pro delší pobyty. [Hobstová, 2006]

V letních měsících je oblíbenou formou přenocování kempování. Kempinky jsou velmi dobře vybavené a díky levné ceně, kolem 3 až 5 euro za noc, lákají turisty do všech turistických oblastí. Po celé zemi můžeme najít přes 3 500 kempů.

Netradiční a stále populárnější jsou prázdninové farmy, kde mají turisté z měst možnost poznat venkovský způsob života a sami se do něj zapojit. Mezi zahraničními turisty jsou oblíbené především typické horské vesničky v podhůří Alp, kde mají možnost pobytu na farmě či pronájmu vlastní chalupy.

Obrázek č. 7: Pension v Alpách [9]

6.2.2.2 Stravovací zařízení

Místní jídelníček je bohatý a rozmanitý. Tradiční pokrmy jsou vydatné, zahrnují především maso, ale také ryby, ovoce a zeleninu, koláče, štrúdlly a vynechat nelze ani místní pivo. Jídla jsou v různých regionech odlišná.

V Německu najdeme velký počet restaurací nabízejících vše, od tradičních jídel až po mezinárodní kuchyni. Turisté se mohou stravovat v luxusních, drahých restauracích s bohatým jídelníčkem. Levnější variantou je tzv. Gasthof, tradiční hostinec s denní nabídkou regionálních specialit.

Často vyhledávaná jsou bistra, pizzerie, kavárny a rychlá občerstvení, tzv. Imbiß. [Hobstová, 2006] Oblíbené a cenově dostupné jsou rovněž restaurace v radničních sklepích, tzv. Ratskeller.

Kavárny otevírají hned ráno, obvykle v 9 hodin, restaurace až na dobu oběda. Luxusní podniky, kde je většinou nutná rezervace, jsou otevřené až k večeru.

6.3 Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady stimulují vznik a rozvoj cestovního ruchu v určité oblasti či zemi. Vyjadřují způsobilost dané společnosti podílet se na cestovním ruchu jak aktivně, tzn. stávat se účastníky cestovního ruchu, tak pasivně, tzn. přijímat jiné, tedy především zahraniční účastníky cestovního ruchu.

6.3.1 Politické předpoklady

Zde považuji za důležité zmínit systém řízení cestovního ruchu ve Spolkové republice Německo. Za zpracování státní politiky cestovního ruchu, koordinaci a naplňování projektů na celostátní úrovni je zodpovědné Spolkové ministerstvo hospodářství a technologií. Jeho úkolem je především zajištění jednotných podmínek pro rozvoj cestovního ruchu, jako například vylepšování infrastruktury nebo zvyšování konkurenceschopnosti podniků cestovního ruchu.

Marketingovou podporu na zahraničních trzích má v kompetenci Německá centrála cestovního ruchu. Ta se snaží především o zvýšení počtu přenocování zahraničních návštěvníků v zemi. Plánování, rozvoj a podpora cestovního ruchu probíhají na úrovni spolkových zemí, které si zřídily vlastní zemské centrály cestovního ruchu. Řada aktivit je ale realizována na celostátní úrovni.

Německý turistický svaz působí jako dobrovolná zastřešující organizace, která shromažďuje znalosti a zkušenosti a zároveň nabízí poradenské služby v oblasti cestovního ruchu. Dalšími významnými organizacemi v oblasti CR jsou Spolkový svaz průmyslu cestovního ruchu, Německá cestovní asociace a Asociace německých hotelů a restaurací. [Tomková, 2013]

6.3.2 Demografické a urbanizační předpoklady

Jak jsem již zmínila, Německo je vzhledem k počtu obyvatel poměrně velkou zemí. 81 milionová populace tvoří dostatečný turistický i pracovní potenciál s přihlédnutím k tomu, že nejpočetnější skupinou obyvatel (42 %) jsou lidé mezi 25 a 54 lety, tedy osoby v produktivním věku. [2]

Německo má dlouhodobě jednu z nejnižších porodností na světě. Úmrtnost navíc každoročně převyšuje počet narozených. Je tedy jasné, že počet obyvatel neustále klesá. Jako kladný faktor v tomto případě působí migrace, která klesání zpomaluje. I přesto se velikost populace v roce 2050 se odhaduje pouze na 65 až 70 milionů. To znamená čím dál méně pracujících a zároveň méně potenciálních účastníků na rozvoji cestovního ruchu.

Stupeň urbanizace je v Německu relativně vysoký. Do velkých měst a městských aglomerací se soustředí až 89 % obyvatel. Nejlidnatějším je hlavní město Berlín s téměř 3 500 000 obyvatel. Dalšími nejvíce zalidněnými velkoměsty jsou Hamburg, Mnichov, Kolín nad Rýnem či Frankfurt nad Mohanem. Rozvoj těchto měst, jejich modernizace a dobrá dopravní dostupnost jsou plusem pro cestovní ruch. Zároveň má ale proces urbanizace za následek odtržení obyvatel od přírody a zhoršování životního prostředí, což má na cestovní ruch naopak vliv negativní.

6.3.3 Sociologické předpoklady

Důležitým sociologickým faktorem je nezaměstnanost. Počet nezaměstnaných v zemi sice v září 2013 lehce vzrostl a míra nezaměstnanosti se lehce zvýšila na 6,9 %, stále ale zůstává blízko nejnižší úrovně od znovusjednocení Německa před více než 20 lety. [11] A to i díky přispění cestovního ruchu, který vytváří pracovní místa nejen v hoteliérství a pohostinství, ale i v dalších oblastech služeb.

Kladným činitelem pro rozvoj je také dobré vzdělání obyvatelstva. Školní docházka je v Německu na prvním i druhém stupni bezplatná, vyšší vzdělání je dostupné za poplatek, který činí přibližně 60 euro za semestr. Vysokoškolský titul má necelých 20 % obyvatel. Kvalitně vzdělaných odborníků má ale země mnohem více. V zemi je totiž zaveden duální vzdělávací systém, kombinující teoretickou a praktickou výuku, která studenty dobře připravuje na výkon budoucího povolání, ale nedosahuje akademických titulů. To znamená mnoho kvalifikovaných pracovníků i v odvětví cestovního ruchu a zároveň zkvalitnění poskytovaných služeb.

6.3.4 Ekologické předpoklady

Kvůli velkému počtu průmyslových podniků se země potýká s problémy s životním prostředím. Jde především o znečištění měst, řek a lesů vlivem průmyslových zplodin a výfukových plynů.

Negativní dopad na životní prostředí má také celoroční turistika v Alpách, kde bylo stavbou nových rekreačních středisek narušeno přirozené prostředí mnoha rostlin a živočichů. [Hamarnehová, 2008]

Znečištění životního prostředí se však v posledních letech značně snižuje a je dbáno na trend trvale udržitelného cestovního ruchu. V zemi se například rozšiřuje ecocamping, program, který podporuje ochranu životního prostředí, bezpečnost a kvalitu v kempech. Pro celý rok 2014 připravuje Německá turistická centrála také velký projekt s názvem „Světové dědictví UNESCO – trvale udržitelný kulturní a přírodní cestovní ruch“. Cílem projektu je zvýšení světového povědomí o památkách UNESCO nacházejících se na území turistické země Německo a především podpora rozvoje trvale udržitelného kulturního cestovního ruchu.

6.3.5 Souhrn

Z předchozího zhodnocení potenciálu cestovního ruchu vyplývá, že Německo poskytuje dobré podmínky pro všechny typy turistů. Země nabízí jak klidnou dovolenou v přírodě či v jednom z lázeňských středisek, tak i dobrodružství ve formě návštěvy živých, kosmopolitních měst, kulturních akcí, zábavních parků nebo sportovních areálů. Plusem je také kvalitní materiálně technická základna ubytovacích zařízení, kvalitní pracovní síla a hustá dopravní infrastruktura napříč celou zemí. Propojení přírodních a kulturních předpokladů s kvalitní infrastrukturou a službami tak vytváří vhodné prostředí pro rozvíjení cestovního ruchu.

Ve srovnání s ostatními evropskými státy si Německo stojí na velmi dobré úrovni, neboť je druhou nejpopulárnější destinací kontinentu hned za Španělskem. Za negativní lze považovat fakt, že Německu chybí teplé moře a pláže (na rozdíl od zemí jižní Evropy), které by přilákaly více turistů v letních měsících. Vzhledem ke své poloze ale i tak nabízí bohaté přírodní podmínky, jak vyplynulo z hodnocení lokalizačních předpokladů.

Praktická část

V praktické části se již konkrétněji zabývám významem cestovního ruchu pro německý ekonomický sektor. Zaměřuji se na tři základní faktory - příjezdový cestovní ruch, zaměstnanost a příjmy z cestovního ruchu, přičemž hodnotím nejen danou oblast z komplexního hlediska (na úrovni celého Německa), ale v případě příjezdového cestovního ruchu se v některých oblastech zabývám také jednotlivými spolkovými zeměmi.

7 Příjezdový cestovní ruch

První problematikou, kterou se v praktické části bakalářské práce zabývám, je příjezdový cestovní ruch. Jedná se o tu formu cestovního ruchu, kdy je zaznamenáván počet příjezdů zahraničních účastníků cestovního ruchu a monitorován jejich pobyt na území vybraného státu. [Kotíková, 2013]

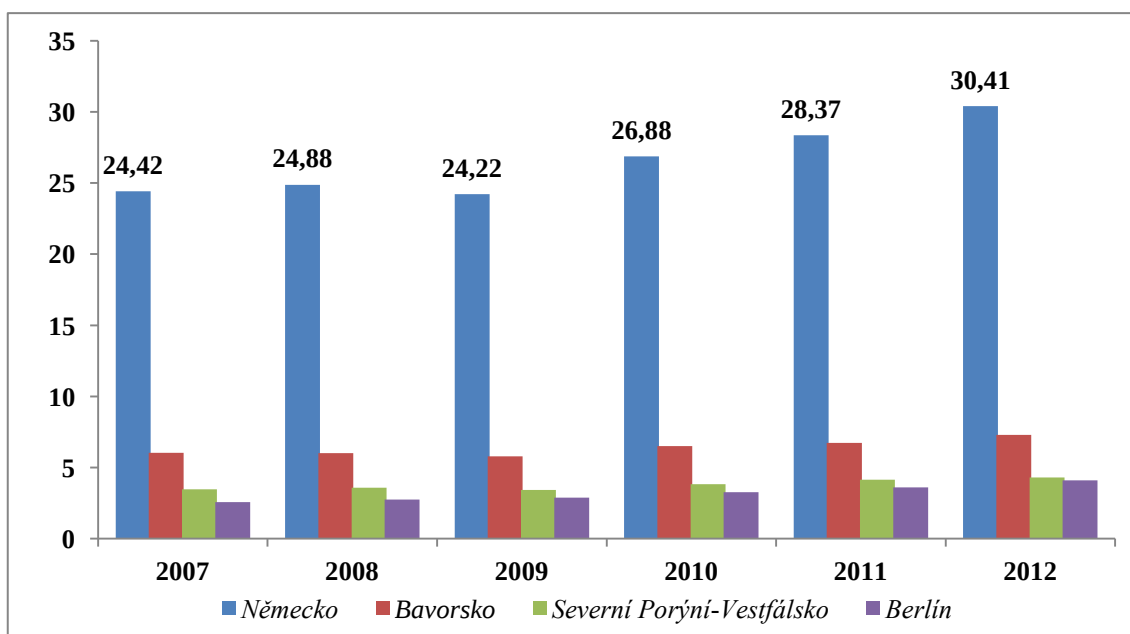
V návaznosti na tuto definici příjezdového cestovního ruchu je tedy důležitý nejen celkový počet cizinců, který do Spolkové republiky Německo přijíždí, ale také jejich geografická struktura (z jakých zemí přijíždějí), za jakým účelem přijíždí, kolik nocí strávili v jednotlivých typech ubytovacích zařízení apod. Díky tomu bude poté možno zhodnotit pro jaké turisty je Německo atraktivní zemí a pokusit se navrhnout jakým směrem by se mohla politika příjezdového cestovního ruchu v Německu dále vyvíjet, aby země přilákala vyšší počet zahraničních turistů a zvýšila tak vlastní příjmy z cestovního ruchu.

Již od 90. let zaznamenává Německo postupný nárůst příjezdového cestovního ruchu. Výjimkou v konstantním růstu byly roky 2001 a 2002. V roce 2001 došlo ke snížení počtu návštěvníků o 6%. V roce 2002 došlo sice k nepatrnému nárůstu o 0,6%, počet noclehů však i nadále klesal. Zásadním faktorem poklesu byly teroristické útoky ve Spojených státech v září 2001, jejichž důsledkem bylo výrazné celosvětové omezení cestování a s tím také spojený pokles objemu letecké dopravy. Následné zdražení ropy a růst cen cestovních aktivit k rozvoji cestovního ruchu také nepřispěli. Od roku 2003 se situace opět zlepšuje.

Významným mezníkem ve zvýšení návštěvnosti země byl rok 2006, kdy se zde konalo mistrovství světa ve fotbale (FIFA World Cup). Tento rok zavítalo do Německa přes 23,5 milionů turistů, což znamená do té doby rekordní, téměř 10% nárůst oproti předchozímu roku. Jen samotné mistrovství přilákalo na 2 milióny zahraničních turistů.

7.1 Vývoj počtu turistů v Německu v letech 2007-2012

Jak je patrné z následujícího grafu č. 1, počet zahraničních turistů se v Německu s výjimkou roku 2009 neustále zvyšuje, stejně tak i ve třech nejoblíbenějších spolkových zemích, kam patří Bavorsko, Severní Porýní-Vestfálsko a Berlín.

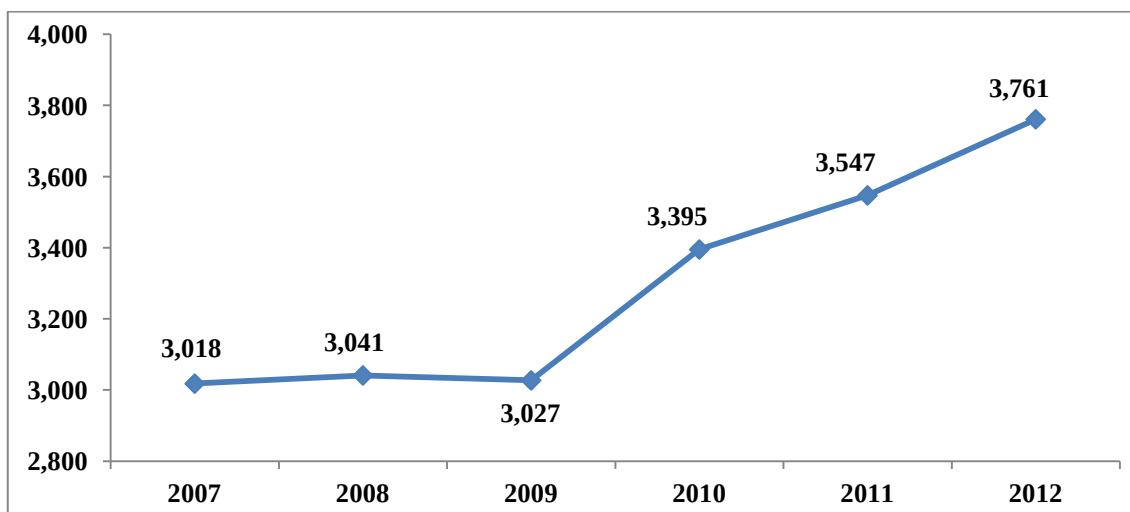
Graf č. 1: Vývoj počtu zahraničních turistů v letech 2007-2012 (v mil.) [12]

V roce 2008 se zvýšil počet turistů přijíždějících do této země o 2 %, v roce 2010 to bylo již o 11 %. Ačkoliv se v posledním roce tempo nárůstu mírně snížilo, počet turistů se i tak stále zvyšuje. Rok 2012 lze považovat za rok, v němž do Německa přicestovalo nejvíce zahraničních turistů v historii.

Jediným rokem, kdy počet přijíždějících zahraničních turistů poklesl, byl rok 2009, kdy došlo k úbytku počtu turistů o necelá 3 %. Tuto skutečnost lze vysvětlit nástupem světové finanční krize, která se projevila především v oblasti cestovního ruchu, na který měla negativní vliv. Ve srovnání s Evropou si Německo ale udrželo poměrně dobrou pozici, celoevropským pokles činil cca 6 %.

Zcela bezkonkurenčně nejvyšší počet turistů navštíví spolkovou zemi Bavorsko, kam ročně zamíří přibližně 25 % všech zahraničních turistů, kteří do Německa přijíždějí. Vyzdvihnout lze v této souvislosti především její centrum Mnichov, které je známé četnými památkami a řadou festivalů, v čele se známým Oktoberfestem. Velmi oblíbenou destinací mezi turisty jsou rovněž bavorské Alpy či národní park Bavorský les. Velká část turistů navštěvuje také bývalý koncentrační tábor v historickém městě Dachau, které se na území této spolkové země nachází.

Statistický spolkový úřad dále referuje o tom, že největší část zahraničních turistů přijíždí do Německa v letních měsících, a to zejména v období mezi červencem a zářím daného kalendářního roku, přičemž jejich největší počet je zaznamenán v měsíci červenci, jak je zřetelné z grafu č. 2.

Graf č. 2: Vývoj počtu zahraničních turistů v měsíci červenci v letech 2007-2012 (v mil.) [12]

Z výše uvedeného grafu je patrné, že v důsledku již zmíněné světové finanční krize došlo i v červenci roku 2009 k úbytku (0,46 %) počtu zahraničních turistů. V dalších letech, resp. v měsíci červenci let 2010-2012 však počet zahraničních návštěvníků opět rostl. V roce 2010 se zvýšil o 12 %, v roce 2011 o 4,8 % a v roce 2012 o 6 %. Ačkoliv se tedy tempo nárůstu v počtu příjezdů zahraničních turistů mírně zpomalilo, červenec stále zůstává nejoblíbenějším obdobím pro návštěvu země. Tuto skutečnost lze vysvětlit tím, že v létě je v Německu nabídka cestovního ruchu rozsáhlejší (letní festivaly, slavnosti atd.). Lze tedy očekávat, že se počet přijíždějících turistů bude v letních měsících i nadále zvyšovat.

Dále v souvislosti s analýzou počtu turistů přijíždějících ze zahraničí zjišťují, jak se měnilo jejich zastoupení z hlediska jednotlivých zemí. To ukazuje tabulka č. 1, z níž vyplývá, že k nejčastěji zastoupeným zemím patří Nizozemsko, Velká Británie, Spojené státy americké a Švýcarsko.

Tabulka č. 1: Vývoj počtu zahr. turistů v letech 2007-2012 dle země původu (v mil.) [12]

Název země	Počet zahraničních turistů v Německu v letech					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nizozemsko	3,37	3,58	3,70	3,92	4,03	4,17
Velká Británie	2,07	1,97	1,75	1,99	2,06	2,16
Spojené státy americké	2,12	1,97	1,94	2,21	2,16	2,31
Švýcarsko	1,73	1,77	1,86	2,03	2,30	2,49
Celkem	24,42	24,88	24,22	26,88	28,37	30,41

Nejvýznamnější část návštěvníků, kteří do Německa každoročně přijíždějí, představují holanďtí turisté. Jejich procentuální zastoupení z celkového počtu zahraničních turistů v jednotlivých letech 2007-2012 dosahuje přibližně 13-15 %. Jejich množství se navíc v jednotlivých letech neustále zvyšuje, a to i navzdory tomu, že v roce 2009 došlo ke všeobecnému poklesu počtu zahraničních turistů.

K dalším zemím, ze kterých přijíždí vysoký počet turistů, patří Velká Británie, Švýcarsko a USA. V této souvislosti lze vyzdvihnout zejména švýcarské turisty, jejichž počet se mezi lety 2007-2012 zvýšil o 44 %. Důvodem pro toto zvýšení je pravděpodobně blízkost obou zemí. V případě turistů z USA došlo k nárůstu jejich počtu „jen“ o 9 %, v případě Velké Británie dokonce jen o 4 %. I přesto tito turisté nadále patří k těm, kteří přinášejí do cestovního ruchu Německa podstatnou část příjmů. Turisty z USA motivuje k cestě do Německa především získání nových zážitků. Pro mnoho mladých lidí může být cílem výletu strávení dovolené s přáteli, na níž neplatí taková omezení a zákazy jako v jejich rodné zemi. Z těchto důvodů se do Německa vydávají také mladí turisté z Velké Británie či Holandska. Navštěvují bary, hudební festivaly, diskotéky apod., aby se zde maximálně pobavili.

7.2 Vývoj počtu ubytovacích zařízení v letech 2007-2012

Při hodnocení příjezdového cestovního ruchu Německa je nutné analyzovat také jeho materiálně-technickou základnu, protože ta se významně podílí na vzrůstajícím počtu příjezdů zahraničních turistů do země. Řada turistů požaduje při svých cestách, ať už za účelem dovolené, rekreace či práce stále větší luxus a další návazné služby v ubytovacích zařízeních. Na to musí myslet jejich samotní provozovatelé, kteří zvýšením počtu lůžek a zkvalitněním služeb mohou dosáhnout většího množství hostů a tím také zvyšovat své vlastní příjmy z cestovního ruchu.

Nejdříve nás zajímá, jakým počtem hromadných ubytovacích zařízení Německo disponuje, a to nejen v jednotlivých letech, ale také z hlediska jednotlivých druhů ubytování, jak je prezentováno v následující tabulce č. 2.

Tabulka č. 2: Vývoj počtu ubytovacích zařízení v letech 2007-2012 [12]

Druh ubytovacího zařízení	Počet hromadných ubytovacích zařízení					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hotely	13 156	13 281	13 407	13 487	13 495	13 384
Hotely garni	8 200	8 074	8 065	8 033	7 948	7 681
Hostince	9 351	9 165	8 981	8 893	8 654	8 158
Penziony	5 234	5 371	5 418	5 530	5 550	5 355
Rekreační a prázdninové domy	15 286	15 350	14 588	14 732	1 827	1 790
Prázdninová centra					119	118
Prázdninové apartmány					10 719	10 260
Ubytovny a chaty					1 908	1 920
Kempy	neuv.	neuv.	2 812	2 952	3 028	2 834
Další druhy ubytovacích zařízení	941	902	1 641	1 688	1 701	1 746
Celkem	52.168	52.143	54.912	55 315	54 949	53 246

Z uvedené tabulky je zřejmé, že největší část z celkového počtu hromadných ubytovacích zařízení zaujímají hotely, a to téměř 40 %. Hojně zastoupeným typem ubytovacích zařízení jsou také hostince a penziony, jejichž počet však v posledním roce 2012 mírně poklesl, stejně jako počet kempů.

V této souvislosti je zapotřebí zmínit rozdíl mezi hostincem a penzionem, protože je ve svých statistických šetřeních rozlišuje Německý statistický úřad. Hostinec představuje typ ubytovacího zařízení, který je dostupný všem turistům, a v nichž nejsou k dispozici žádné salóanky, tj. společné místnosti či prostory určené k posezení hostů. Penziony pak představují ta ubytovací zařízení, která jsou také určena pro všechny typy turistů, ale stravování je dostupné pouze ubytovaným hostům.

7.3 Vývoj kapacity ubytovacích zařízení v letech 2007-2012

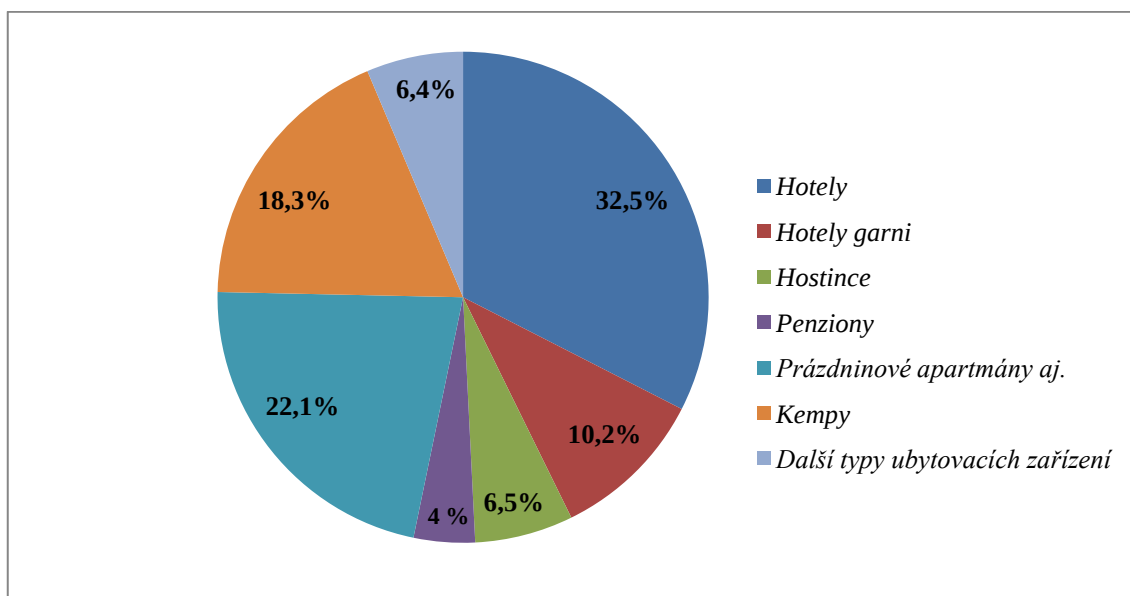
Počet ubytovacích zařízení a jejich podíly však nejsou při analýze kapacity to nejpodstatnější. Je důležité zhodnotit především celkový počet lůžek v jednotlivých typech ubytovacích zařízení, protože právě tato kapacita rozhoduje o tom, zda může být v dostatečné míře uspokojena zvyšující se poptávka a náročnost jednotlivých turistů.

Tabulka č. 3: Vývoj kapacity hromadných ubytovacích zařízení v letech 2007-2012 [12]

Druh ubytovacího zařízení	Kapacita hromadných ubytovacích zařízení (počet lůžek)					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hotely	989 399	1 023 804	1 033 701	1 053 614	1 072 535	1 078 634
Hotely garni	311 235	312 122	320 805	329 879	342 647	345 679
Hostince	216 722	212 089	208 787	208 130	203 639	197 251
Penziony	126 392	128 723	129 059	130 106	131 182	129 191
Rekreační a prázdninové domy	747 337	754 748	682 858	689 365	134 998	133 367
Prázdninová centra					63 150	66 812
Prázdninové apartmány					331 799	323 936
Ubytovny a chaty					156 304	165 151
Kempy	neuv.	neuv.	859 420	879 720	888 228	890 036
Další druhy ubytovacích zařízení	158 442	154 275	221 114	225 730	230 237	234 156
Celkem	2 549 527	2 585 761	3 455 744	3 516 544	3 554 719	3 564 213

Tabulka č. 3 naznačuje, jakým způsobem se měnila kapacita lůžek v ubytovacích zařízeních v Německu od roku 2007 do roku 2012. Je zde zřejmé tempo neustálého nárůstu počtu lůžek, konkrétně 40 % mezi lety 2007 a 2012. V roce 2012 dosáhla

celková kapacita všech ubytovacích zařízení v Německu přes 3,5 mil. lůžek. Pro lepší přehlednost lůžkové kapacity v jednotlivých ubytovacích zařízeních jsem sestavila výšečový graf č. 3.

Graf č. 3: Vývoj kapacity hromadných ubytovacích zařízení v letech 2007-2012 (v %) [12]

Z grafu je patrné, že ve sledovaném období let 2007-2012 se na celkové kapacitě lůžek všech ubytovacích zařízení nejvíce podílely hotely (včetně hotelů garni), resp. jejich lůžková kapacita, která dosáhla procentuálního zastoupení ve výši téměř 43 %. Kromě hotelů se na celkové kapacitě lůžek z velké části (22%) podílejí také prázdninová ubytovací zařízení, jako jsou prázdninové domy, apartmány, centra, chaty aj. Zanedbatelná není ani kapacita kempů, ty zaujímají 18% z celkové kapacity lůžek v zemi. Menší části se pak na celkové kapacitě podílejí penziony a hostince.

7.4 Využití kapacity ubytovacích zařízení v letech 2007 - 2012

Kapacita jednotlivých druhů ubytovacích zařízení však nic nevypovídá o tom, jak je zahraničními turisty skutečně využívána. Proto se v následujících tabulkách zabývám celkovým počtem přenocování nejen v celém Německu, ale také v jednotlivých spolkových zemích.

V roce 2012 bylo v Německu zaznamenáno téměř 69 mil. přenocování zahraničních turistů. Téměř 81 % z těchto přenocování bylo uskutečněno v hotelech, hostincích a penzionech, jak lze vyčíst z tabulky č. 4.

Tabulka č. 4: Vývoj počtu přenocování v ubytovacích zařízeních v letech 2007-2012 (v tis.) [12]

Druh ubytovacího zařízení	Počet přenocování					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Hotely	31 411	31 857	30 646	34 124	35 886	38 470
Hotely garni	9 463	9 788	9 440	10 674	11 691	12 853
Hostince	2 347	2 297	2 150	2 212	2 289	2 419
Penziony	1 218	1 274	1 232	1 374	1 524	1 787
Rekreační a prázdninové domy	932	954	492	494	502	460
Prázdninová centra	2 066	2 344	2 373	2 386	2 403	2 567
Prázdninové apartmány	1 677	1 779	1 811	2 177	2 414	2 597
Ubytovny a chaty	1 769	2 097	2 233	2 380	2 524	2 910
Kempy	3 297	3 511	3 715	3 837	3 849	4 099
Další druhy ubytovacích zařízení	294	297	726	647	665	666
Celkem	54 779	56 536	54 823	60 310	63 746	68 828

Z tabulky je zřejmé, že se za celé sledované období neustále zvyšuje počet přenocování téměř ve všech typech ubytovacích zařízení. Pomalejší nárůst je zaznamenán v případě hostinců, kde se počet přenocujících mezi lety 2007 až 2012 víceméně nezměnil (růst o 3 %, na rozdíl od hotelů - 22 %, hotelů garni - 36 % a penzionů - 47 %).

Z údajů tedy vyplývá, že většina zahraničních turistů poptává s ohledem na své požadavky a potřeby především ubytování hotelového typu. Je také zaznamenán stále větší zájem o přenocování v hotelech vyšší kategorie, a to zejména ve tří až čtyřhvězdičkových hotelech. O tyto hotely mají zájem především turisté bohatší a movitější, ale stále častěji také turisté ze střední třídy a rodiny s dětmi. Je však zřejmé, že se zvyšuje také počet přenocování v penzionech, prázdninových domech, chatách a kempech. Tato forma ubytování je využívána turisty, kteří mají zájem ušetřit na výdajích spojených s cestováním a zažít také určité dobrodružství. (turisté, kteří přenocují v kempech). Tito účastníci cestovního ruchu zpravidla netráví celou dobu dovolené na jednom místě, ale cestují z jednoho místa na druhé s cílem poznat více zajímavých míst a třeba i více spolkových zemí.

Následující tabulka proto zobrazuje, jak se vyvíjel počet přenocování zahraničních turistů v jednotlivých spolkových zemích Německa.

Tabulka č. 5: Vývoj počtu přenocování ve spolkových zemích v letech 2007-2012 (v tis.) [12]

Název spolkové země	Počet přenocování					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bádensko-Württembersko	7 436	7 692	7 359	8 020	8 786	9 428
Bavorsko	12 802	12 830	12 151	13 472	14 084	15 299
Berlín	6 613	7 045	7 457	8 507	9 251	10 590
Braniborsko	705	741	663	755	763	802
Brémy	369	377	391	393	407	401
Hamburk	1 536	1 612	1 655	1 852	2 042	2 391
Hesensko	5 381	5 307	4 941	5 443	5 647	6 226
Meklenbursko-Přední Pomořansko	753	837	804	846	798	918
Dolní Sasko	2 733	2 856	2 797	3 105	3 367	3 509
Severní Porýní-Vestfálsko	7 755	8 054	7 451	8 234	8 823	9 210
Porýní-Falc	4 823	5 120	5 240	5 393	5 378	5 316
Sársko	299	263	212	230	279	257
Sasko	1 344	1 464	1 443	1 606	1 634	1 816
Sasko-Anhaltsko	416	464	435	473	456	532
Šlesvicko-Holštýnsko	1 276	1 345	1 276	1 407	1 464	1 540
Durynsko	529	524	542	567	566	593
Celkem	54 779	56 536	54 823	60 310	63 746	68 828

Z tabulky vyplývá oblíbenost jednotlivých spolkových zemí mezi zahraničními turisty. Od roku 2007 se zvýšil celkový počet přenocování v Německu o 26 % na téměř 69 mil. noclehů v roce 2012. Z tohoto počtu zaujímalo největší podíl přenocování z celkového počtu noclehů Bavorsko (22 %), což znovu potvrzuje popularitu této spolkové země mezi zahraničními turisty. Druhé místo v počtu návštěv i přenocování si drží spolková země Severní Porýní-Vestfálsko, kde se nachází největší průmyslová oblast v zemi, a proto sem mnoho lidí přijíždí za obchodem. Běžní turisté sem pak míří za historickými památkami a typickými lidovými slavnostmi a masopusty. Třetí nejoblíbenější spolkovou zemí ve vztahu k počtu přenocování zahraničních turistů je

Berlín (především samotné město Berlín), rovněž významná destinace pro rozvoj kongresové turistiky, ale také kulturního cestovního ruchu.

Bylo také zjištěno, že Evropané se řadí k nejčastějším příjíždějícím zahraničním turistům, kteří v letech 2007 až 2012 vstoupili na území Německa, ať již za účelem rekreace a trávení dovolené, nebo zde navštívili své příbuzné a známé, případně sem přicestovali obchodně. Procentuální rozložení turistů z Evropy tak činilo celkem 75 - 77 % [12]. Ukazuje se, že zvýšení atraktivnosti Německa pro zahraniční turisty odstartovalo pořádané mistrovství světa ve fotbale (FIFA World Cup) v roce 2006. Zlepšil se tak celkový obraz Německa jako významné země cestovního ruchu, která dokáže svým návštěvníkům nabídnout významné možnosti pro trávení volného času, navštěvovat hudební festivaly, kulturu, muzea aj.

7.5 Příjezdový cestovní ruch podle motivu a délky cesty

V rámci analýzy příjezdového cestovního ruchu v Německu také zjišťují, z jakého důvodu přijíždějí zahraniční turisté do Německa a na jak dlouhou dobu.

Tabulka č. 6: Vývoj počtu cest dle motivu v letech 2007-2012 (v mil.) [13], [14], [15], [16], [17], [18]

Důvod k přicestování do Německa	Počet cest celkem					
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Dovolená	18,8	20,0	20,0	21,4	23,2	24,5
Návštěva přátel nebo příbuzných	3,1	3,0	3,0	3,9	3,7	4,7
Jiný důvod cestování	3,4	4,0	3,0	4,0	4,3	4,2
Obchodní cesty	10,3	10,0	10,0	10,7	11,4	12,5
Celkem	35,6	37,0	36,0	39,8	42,7	45,8

Tabulka č. 6 potvrzuje, že Německo představuje významnou destinaci nejen z hlediska rekreace a trávení dovolené, ale že je také stále častěji vyhledávanou destinací kongresové turistiky. Každým rokem přijíždí více zahraničních turistů za účelem obchodních cest. Zatímco v roce 2007 jich z tohoto důvodu do Německa přijelo 10 mil., v roce 2012 to bylo již více než 12 mil. (nárůst o 21 %).

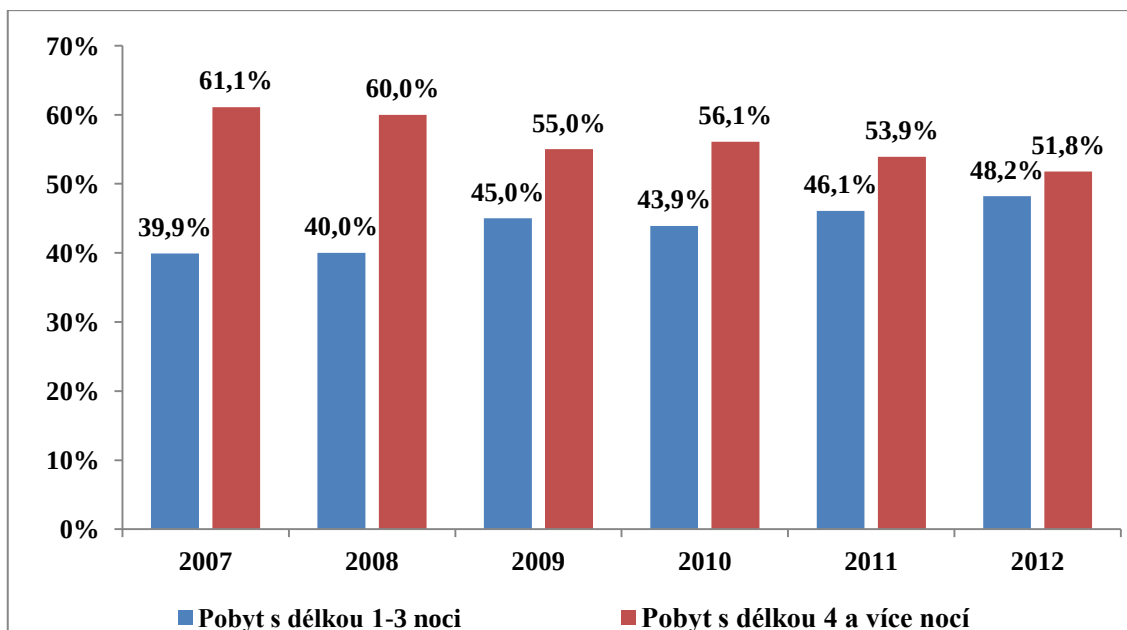
Na druhé straně je zřetelné, že k nejčastějšímu důvodu cestování do Německa stále patří dovolená (rekreace). I zde můžeme nalézt neustále rostoucí tempo vývoje - 30 % mezi roky 2007 a 2012. Obecně se zvyšuje počet cest zahraničních turistů do Německa.

Pro přehlednost zmíním rozdíl mezi počtem příjíždějících turistů a počtem vykonaných cest. Každý návštěvník může při jednom pobytu (při jednom vstupu na území Německa) vykonat hned několik cest, neboť se nemusí zdržovat pouze na jednom místě a zároveň může mít více důvodů k cestování. Proto je také počet cest v daném časovém období vyšší, než počet příjíždějících turistů.

Vývojové tempo nárůstu počtu cest i počtu turistů příjíždějících do Německa je nicméně obdobné, což svědčí o zvyšujícím se významu Německa jako cílové destinace příjezdového cestovního ruchu.

Zvyšující se počet příjíždějících turistů ze zahraničí, respektive jimi podniknutých cest, má pozitivní vliv na utvářející se kulturu země a na její celkový obraz. Zahraniční turisté jsou totiž ochotni v Německu utratit více peněz než je tomu v případě samotných Němců, proto také čím více zahraničních turistů do Německa přijede, tím více z nich může samotná země těžit. Díky těmto příjmům se zvyšuje celková životní úroveň německého obyvatelstva a také mohou být rekonstruovány historické pamětihodnosti německých měst.

Příjezdový cestovní ruch je možné hodnotit i na základě délky uskutečněné cesty. Podle dat Německé spolkové centrály zde rozlišují cesty s počtem přenocování v délce max. 3 noci a cesty s délkou pobytu nad 4 noci (viz graf č. 4).

Graf č. 4: Vývoj příjezdového cestovního ruchu dle délky cesty v letech 2007-2012 (v %) [13], [14], [15], [16], [17], [18]

Zatímco v minulosti se velká část pobytů zahraničních turistů odehrávala v délce nad 4 noci, postupně docházelo ke snižování těchto typů pobytů ve prospěch pobytů s nižším počtem nocí. V současnosti se tyto dva druhy pobytů vyrovnávají, přičemž mírně převažují delší pobyty (52 %) v neprospěch kratších cest (48 %).

Oproti jiným evropským zemím přijíždí do Německa vyšší počet turistů, kteří preferují krátkodobou formu cestovního ruchu [13]. To lze vysvětlit zvyšujícím zájmem o kongresovou turistiku, kdy se velká část konferencí a kongresů uskutečňuje v rozmezí 1-3 dnů, ale také o víkendové pobyty, které mají rovněž krátkodobou formu. Tato skutečnost má podstatný vliv na dosahování příjmů z cestovního ruchu - jestliže turisté upřednostňují kratší cesty, plyne z jejich pobytu také méně příjmů. Na druhou stranu s účastníky kongresového cestovního ruchu se pojí obecně vyšší příjmy, protože využívají i různých doplňkových služeb.

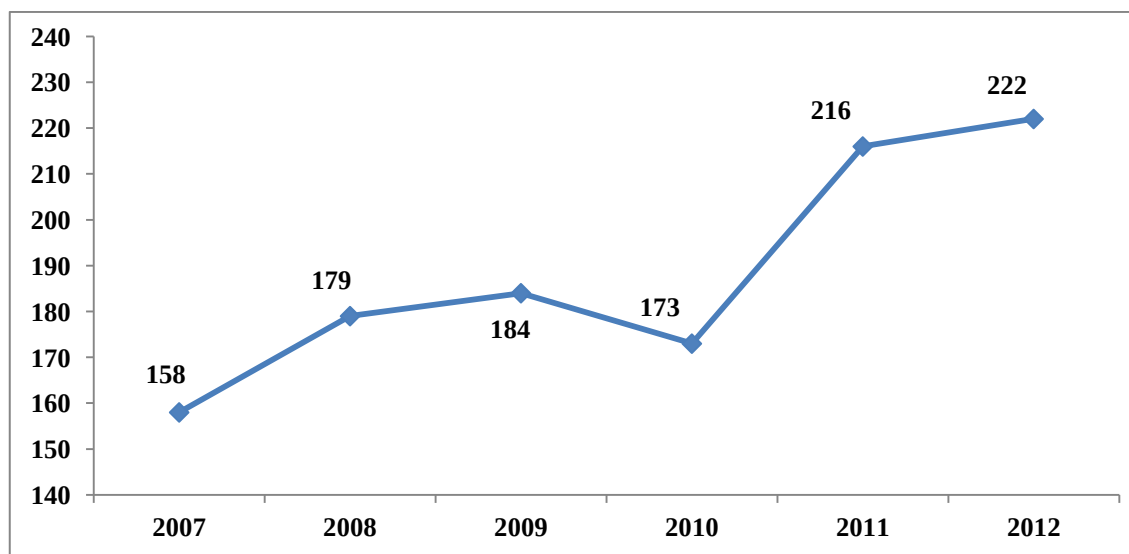
8 Zaměstnanost v cestovním ruchu

Míra nezaměstnanosti ve Spolkové republice Německo se dnes pohybuje okolo 7 % a patří tak k nejnižším v Evropě. Až do roku 2006 se ale Německo potýkalo se značně vysokou mírou nezaměstnanosti, která dosahovala až 11 %. Od té doby však dochází k jejímu snižování díky uplatňovaným reformám Hertz I-IV., které měly za cíl snížit nejenom nezaměstnanost, ale také podpořit vývoj nových pracovních míst a zvýšit efektivitu zaměstnávání i ohrožených skupin na trhu práce. Na snižování nezaměstnanosti se z části podílí také kontinuální rozvoj cestovního ruchu, protože cestovní ruch vytváří pracovní místa nejen v hoteliérství a pohostinství, ale i v dalších návazných službách cestovního ruchu.

8.1 Analýza zaměstnanosti v cestovním ruchu v letech 2007-2012

Pro zaměstnanost v odvětví cestovního ruchu Německa je charakteristické, že se nevyznačuje výrazným sezónním cyklem tak, jak je tomu v řadě zemí jižní Evropy, kde se zvyšuje zaměstnanost především v době léta, kdy do těchto destinací míří velký počet turistů. Vzhledem k poloze Německa a k jeho nabídce cestovního ruchu sem turisté přijíždějí i v ostatních ročních obdobích, ačkoliv v menším počtu. I přesto mohou podniky zaměstnávat pracovní sílu i v těchto měsících.

Graf č. 7 znázorňuje vývoj počtu ekonomických subjektů působících v sektoru cestovního ruchu v letech 2007 až 2012.

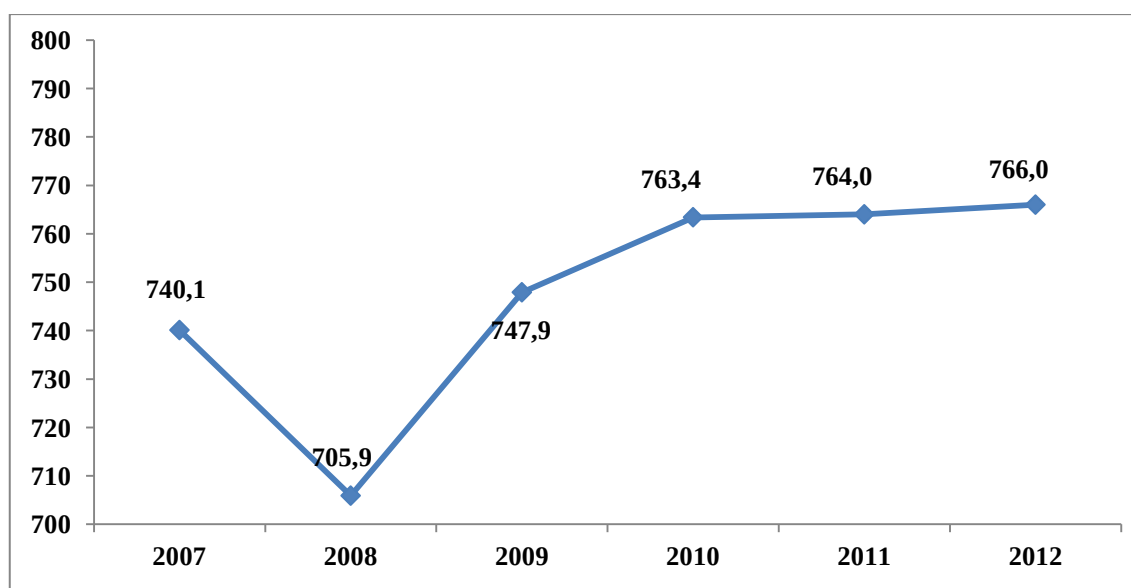

Graf č. 5: Vývoj počtu podniků v oboru cestovního ruchu v letech 2007-2012 (v tis.) [12]

Z grafu je patrné, že se počet podniků působících v sektoru cestovního ruchu od roku 2007 postupně zvyšuje s výjimkou roku 2010, kdy byl zaznamenán pokles o 6 %. Tuto skutečnost lze vysvětlit následkem světové finanční krize, která Evropu postihla v roce 2009. I když se některá zařízení působící v turismu snažila během roku odolávat kritické situaci snížení počtu turistů, jejich finanční situace se zhoršila natolik, že právě v roce 2010 musela řada z nich svoji činnost ukončit. Jen díky podpoře vlády pak mohlo v roce 2011 dojít k tak vysokému nárůstu počtu subjektů (o 25 %), což se podařilo i díky stále se zvyšujícímu počtu zahraničních turistů a zlepšující se finanční situaci Německa. Na konci roku 2012 tak v tomto odvětví působilo přes 222 tis. ekonomických subjektů, které vytvořily přes 2 mil. pracovních míst, z toho 766 tis. pracovních míst, která s oborem cestovního ruchu souvisí přímo.

Hovoříme-li o přímých pracovních místech, máme tím na mysli pracovní místa související přímo se samotným oborem cestovního ruchu. Lze sem zařadit následující ekonomické subjekty [19]:

- ubytovací zařízení - hotely, penziony, prázdninová centra, chaty, ubytovny aj.
- cestovní kanceláře a agentury,
- letecké společnosti,
- další dopravní společnosti starající se o dopravu turistů v rámci cestovního ruchu
- stravovací zařízení
- zařízení, kde mohou turisté trávit volný čas apod.

Graf č. 6: Vývoj počtu přímých prac. míst v cestovním ruchu v letech 2007-2012 (v tis.) [19]

Graf č. 6 znázorňuje vývoj právě těchto přímých pracovních míst. Od roku 2007 lze identifikovat vzrůstající tendenci, vyjma roku 2008, kdy došlo k poklesu pracovních míst na necelých 706 tis. Tuto skutečnost je možné vysvětlit především se zpomalením růstu HDP země, V roce 2007 byl zaznamenán růst HDP o 3,3 %, zatímco v roce 2008 pouze o 1 % [13]. Díky tomu se snižoval počet pracovních míst také v sektoru cestovního ruchu, který na tuto situaci reagoval poměrně citlivě.

Po roce 2009 se ale dokázal z této situace vzpamatovat a také flexibilně reagovat na zvýšený počet příjezdějících turistů. Na konci roku 2012, bylo vytvořeno celkem 766 tis. přímých pracovních míst, což z hlediska celkového podílu odpovídá 1,8 % zaměstnanosti Německa. Na základě těchto údajů se lze domnívat, že význam cestovního ruchu a jeho vlivu na zaměstnanost bude dále posilovat. Zvyšování počtu pracovních míst v cestovním ruchu předpokládá vyšší zájem ze strany turistů o destinaci a v závislosti na tom také vyšší příjmy do státní pokladny.

Při posuzování vlivu na zaměstnanost je ale třeba brát v úvahu celkový počet pracovních míst v odvětví cestovního ruchu, tzn. i v organizacích, které se s tímto sektorem pojí nepřímo, neboť z příjezdu turistů těží i tato zařízení. Sem lze zařadit pracovní místa v rámci:

- výstavby nových hotelů, letišť či jiných zařízení cestovního ruchu
- vládních a veřejných organizací cestovního ruchu, např. marketingové pozice
- externích cateringových a úklidových služeb v případě aerolinek a hotelů
- IT služeb v případě cestovních kanceláří a agentur atd.

Tabulka č. 7 porovnává počet přímého a celkového počtu vytvořených pracovních míst v odvětví cestovního ruchu v letech 2007 až 2012 a také jejich podíl na zaměstnanosti země.

Tabulka č. 7: Přímý a celkový podíl odvětví cestovního ruchu na zaměstnanosti [19]

ROK	Počet pracovních míst v tis.		Podíl na zaměstnanosti v %	
	Přímý	Celkový	Přímý	Celkový
2007	740,1	1 964,7	1,8	4,9
2008	705,9	1 969,2	1,7	4,8
2009	747,9	2 029,5	1,8	5,0
2010	763,4	2 125,9	1,8	5,2
2011	764,0	2 080,2	1,8	5,0
2012	766,0	2 097,4	1,8	5,0

Z tabulky vyplývá, že počet přímých pracovních míst v posledních letech narůstá a v roce 2012 dosáhl počtu 766 tis., což představuje 1,8 % celkové zaměstnanosti v zemi. U celkového počtu pracovních míst je v roce 2011 zaznamenáno snížení. I přesto je ale v cestovním ruchu vytvořeno přes 2 mil. pracovních míst s celkovým podílem 5 % na celkové zaměstnanosti, což už představuje jistou míru vlivu na celou německou ekonomiku.

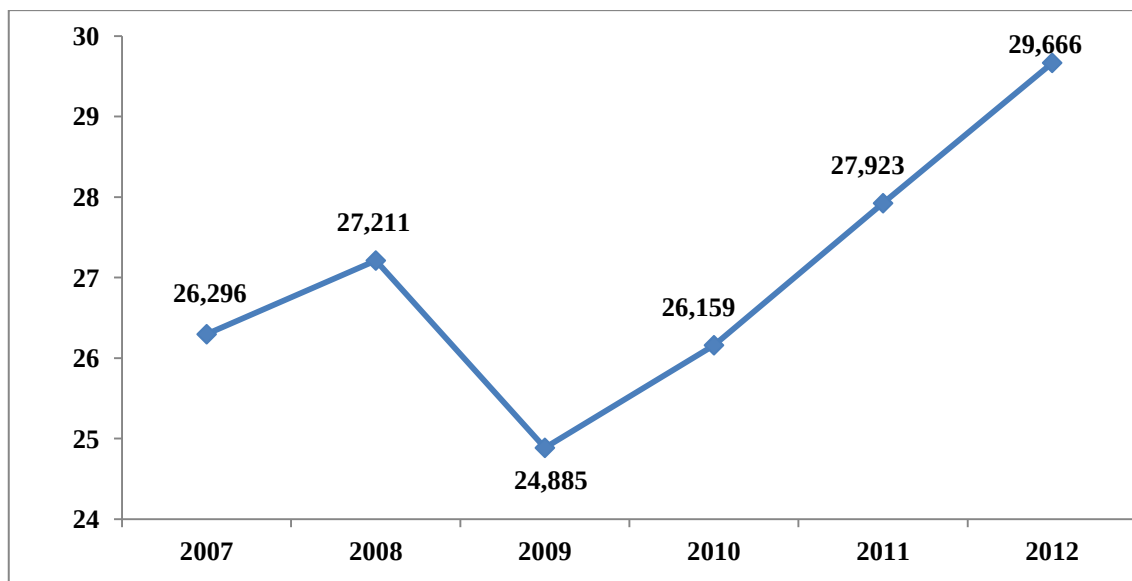
Do budoucna lze očekávat, že sektor cestovního ruchu Německa bude zvyšovat míru zaměstnanosti, a to s ohledem na rostoucí poptávku zahraničních turistů po této zemi, zejména pak po kongresovém cestovním ruchu, jehož účastníci přinášejí více příjmů. K naplnění potřeb, požadavků a zajištění komfortu těchto turistů je třeba zaměstnat více personálu a díky tomu se tak zvyšuje zaměstnanost v ubytovacích zařízeních, především pak v hotelech vyšší kategorie, tzn. na přímých pozicích.

9 Příjmy z příjezdového cestovního ruchu

V předcházející kapitole se ukázalo, že cestovní ruch představuje významné odvětví ovlivňující zaměstnanost Německa. Na rozvoji hospodářství a ekonomiky se podílí také formou peněžních příjmů. Ačkoliv počet turistů přijíždějících do Německa v průběhu let 2007-2012 postupně narůstal, nemusí tatáž úměra platit také pro příjmy cestovního ruchu. To souvisí mimo jiné s faktem, že v poslední době do Německa přijíždí větší počet turistů na kratší počet dnů. Jestliže budou zahraniční turisté trávit v Německu méně času, přinesou do státní poklady také méně příjmů.

Vzhledem ke stále rozšířenějšímu trendu využívání informačních technologií v cestovním ruchu dochází k objednávání ubytování, zajišťování stravování a jiných návazných aktivit turistů již z pohodlí jejich domova před samotnou cestou. Díky tomu se tyto příjmy související s cestovním ruchem zařazují do příjmů mateřských zemí turistů. V případě, že by však došlo k jejich objednání až v cílové zemi, tj. v Německu, daly by se také zařadit do příjmů tohoto státu. V opačném případě však dochází ke snižování výše příjmů z příjezdového cestovního ruchu, neboť na místě již nemusí být tyto služby zakoupeny. To lze považovat za zvýšené riziko pro cestovní ruch Německa. Na druhé straně lze vyzdvihnout přínos vyššího počtu movitějších zahraničních turistů z Asie a z Ameriky.

V následujícím grafu jsou zaznamenány příjmy z příjezdového cestovního ruchu Německa. V roce 2012 bylo dosaženo nejvyššího objemu příjmů, a to ve výši téměř 30 mld. eur. Kromě roku 2009 docházelo neustále k jejich růstu.

Graf č. 7: Vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu v letech 2007-2012 (v mld. eur) [20]

V souladu s tím, jak dochází k nárůstu počtu zahraničních turistů přijíždějících do Německa, se zvyšuje také objem celkových příjmů z cestovního ruchu. V roce 2009 poklesl v důsledku světové finanční krize jak počet přijíždějících turistů (3 %), tak i výše příjmů. Příjmy z incomingového cestovního ruchu v tomto roce poklesly o 8,5 %. Cestovní ruch tak byl jedním z nejvíce postižených hospodářských odvětví také proto, že pokles příjmů byl mnohem výraznější než úbytek turistů, tzn., že turisté, kteří v daném roce do Německa zavítali, zde utratili méně peněz než v předchozích letech. I přesto Německo ve výši příjmů předstihly pouze 3 evropské státy - Španělsko, Francie a Itálie.

V následujících letech už docházelo k neustálému růstu příjmů z cestovního ruchu zahraničních turistů. V roce 2010 o 5 %, v roce 2011 a v roce 2012 to bylo již více než 6 %. Za celé sledované období let 2007-2012 můžeme identifikovat celkový nárůst příjmů z cestovního ruchu o 12,8 %, a to i navzdory hlubokému propadu v roce 2009, který cestovní ruch v Německu znatelně postihl.

Výše bylo tedy zjištěno, že z komplexního pohledu se příjmy z příjezdového cestovního ruchu vyvíjejí pozitivním směrem. Dále se budu zabývat vývojem objemu příjmů z příjezdového cestovního ruchu v jednotlivých letech, a to z hlediska geografického rozložení (jednotlivých kontinentů i zemí), vždy v rámci srovnání oproti předcházejícímu kalendářnímu roku. Díky tomu bude možné odhalit příslušné vývojové trendy a skutečnosti, které daný stav nejvíce ovlivňují.

9.1 Příjmy v roce 2007

Již v první kapitole zjištěno, že nejvíce se na zvyšujícím se počtu turistů příjezdového cestovního ruchu podílejí Evropané. Nejinak je tomu i v případě příjmů z cestovního ruchu.

Tabulka č. 8: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2007 (v mil. eur) [20]

	2006	2007	Srovnání 2007- 2006 (v %)
Celkem	26 124	26 296	0,66
Evropa	21 653	22 187	2,47
EU	17 931	18 429	2,78
Mimo EU	3 722	3 758	0,97
Holandsko	3 120	3 254	4,29
ČR	292	331	13,36
VB	1 504	1 437	-4,45
Švýcarsko	2 764	2 691	-2,64
Afrika	147	104	-29,25
Amerika	3 042	2 621	-13,84
USA	2 562	2 234	-12,80
Asie	1 150	1 234	7,30

Prostřednictvím údajů o dosažených příjmech z příjezdového cestovního ruchu, jak je podává Německá spolková banka, se lze dozvědět, že v roce 2007 příjmy oproti předcházejícímu roku nepatrně vzrostly. Podobně jako tomu bylo u počtu přenocování turistů z hlediska jednotlivých zemí, i v tomto případě největší část příjmů plyne od evropských turistů. Ti v roce 2007 v Německu utratili celkem 21,6 mld. eur, což představuje 82% z celkových příjmů z příjezdového cestovního ruchu. Z pohledu konkrétních zemí pochází největší část příjmů od turistů z Holandska (3,2 mld. eur), protože Holanďané představují turisty, kteří do Německa cestují nejčastěji a mohou si dovolit utratit více peněz. Nemalé částky vydávají také turisté ze Švýcarska, USA a Velké Británie.

I turisté z České republiky utratili v Německu velkou část peněz, a to 331 mil. eur, přičemž oproti předcházejícímu roku se zvýšily příjmy od těchto turistů o více než 13 %. Na druhé straně v roce 2007 v Německu daleko méně utráceli turisté z Afriky a z Ameriky. Pokles příjmů v případě těchto turistů souvisí s nepokoji v zemích severní Afriky a s prvními finanční krize v USA, která měla dopad na řadu běžných občanů, ale také na turisty z vyšších příjmových skupin, jimž zkrachovala řada investic na americké burze.

9.2 Příjmy v roce 2008

Následující tabulka zobrazuje změny v rozdělení příjmů z jednotlivých zemí, stejně tak jako v absolutním vývoji příjmů z cestovního ruchu. Již na první pohled je zřejmé, že se příjmy od zahraničních turistů zvyšovaly. Potenciál lze v tomto směru spatřovat především u turistů přijíždějících z Asie, kde lze zaznamenat rychlejší nárůst než v případě jiných zemí. Především se jedná o turisty z Číny, Japonska, Jižní Koreji a z Indie.

Tabulka č. 9: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2008 (v mil. eur) [20]

	2007	2008	Srovnání 2008-2007 (v %)
Celkem	26 296	27 211	3,48
Evropa	22 187	23 020	3,75
EU	18 429	19 026	3,24
Mimo EU	3 758	3 994	6,28
Holandsko	3 254	3 384	4,00
ČR	331	366	10,57
VB	1 437	1 446	0,62
Švýcarsko	2 691	2 791	3,72
Afrika	104	108	3,85
Amerika	2 621	2 551	-2,67
USA	2 234	2 171	-2,82
Asie	1 234	1 398	13,29

Příjmy z cestovního ruchu v roce 2008 dosáhly v Německu výše 27 mld. eur. Největší podíl opět patřil turistům z Evropy (85 %), jejichž zastoupení se nepatrně zvýšilo. Tito turisté v roce 2008 v Německu utratili celkem 23 mld. eur. Podobně jako v předchozím roce pocházel největší podíl příjmů v rámci Evropy od turistů z Holandska, dále pak ze Švýcarska a z Velké Británie. Evropští turisté v roce 2008 v Německu na jedno přenocování a na jednu osobu utratili celkem 78 euro, přičemž při jedné své cestě turisté utratili (myšleno na jednu osobu) celkem 531 eur.

Nelze zanedbat ani příjmy plynoucí od návštěvníků ze Spojených států amerických, ačkoliv u nich se již projevuje vliv světové finanční krize a jako jediná skupina turistů zde utráceli méně peněz než v předchozím roce.

Co se týče českých turistů, nejen že do Německa cestují stále častěji, ale také zde rádi utrácejí. Zatímco příjmy od jiných turistů v průměru rostly o 3-4 %, v případě Čechů to bylo o téměř 11 %. Důvodem tohoto výrazného zvýšení je jedna poměrně blízká vzdálenost České republiky a Německa, ale také možnost strávit dovolenou levněji, než v samotné České republice. Zatímco doma si mnohdy nemohou dovolit utrácet za mnohé služby cestovního ruchu, v případě výhodného kurzu mezi eurem a českou korunou se jim vyplatí při jejich cestách utrácet i za věci, které jiní turisté v rámci příjezdového cestovního ruchu nenakupují. S ohledem na počet obyvatel tedy čeští turisté začínají představovat významnější skupinu účastníků příjezdového cestovního ruchu, která Německo navštěvuje během celého roku, nejenom v letní sezóně, jak tomu bývá u jiných evropských zemí.

V roce 2008 došlo také ke snížení příjmů z kongresového cestovního ruchu od zahraničních turistů. Zatímco v roce 2007 dosáhly příjmy z obchodních pobytů, kongresů a konferencí s minimálně jedním přenocováním 13,7 mld. eur, v roce 2008 se příjmy snižují na 11,7 mld. eur (tj. pokles o 14,6 %) [17], [18]. Vysvětlení lze spatřovat především v nižším počtu uskutečněných konferencí a obchodních cest v návaznosti na úsporu řady podniků, které nechtějí zatěžovat svoji finanční strukturu v době finanční krize (snižovaly se zejména příjmy od turistů z Evropy).

9.3 Příjmy v roce 2009

V předcházejících dvou letech se příjmy z cestovního ruchu v Německu zvyšovaly. V roce 2009 je ale pozorován opačný efekt, kdy dochází k výraznému poklesu příjmů od turistů z Evropy i z Ameriky.

Tabulka č. 10: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2009 (v mil. eur) [20]

	2008	2009	Srovnání 2009-2008 (v %)
Celkem	27 211	24 885	-8,55
Evropa	23 020	20 841	-9,47
EU	19 026	17 112	-10,06
Mimo EU	3 994	3 729	-5,45
Holandsko	3 384	3 311	-2,16
ČR	366	349	-4,64
VB	1 446	1 116	-22,82
Švýcarsko	2 791	2 767	-0,86
Afrika	108	108	0,00
Amerika	2 551	2 285	-10,43
USA	2 551	1 948	-23,64
Asie	1 398	1 538	10,01

Zatímco v roce 2008 turisté přijíždějící do Německa utratili při svých cestách přes 27 mld. eur, v roce 2009 to bylo jen necelých 25 mld. eur, což představuje více než 8% meziroční pokles. Je zde zřetelně patrný negativní vliv světové finanční krize, který se nejvíce projevil na snižujících se příjmech od turistů z Velké Británie (pokles o téměř 23 % oproti roku 2008) a z USA (pokles o necelých 24 %). Nejnižší rozdíly jsou zaznamenány u turistů z České republiky a z Holandska. Holandský trh je stále všeobecně považován za nejvýznamnější.

Ačkoliv Američané v roce 2009 v Německu utratili daleko méně peněz než v roce 2008, je zřetelné, stále představují návštěvníky z významné zdrojové země. Mezi důvody k návštěvě Německa patří i jeho image. Mezi nejdůležitější prvky image pro americké turisty se řadí [16]:

- kulturu a památky (75 %),
- nedotčená příroda a přírodní krásy Německa (59 %),
- kulturně bohatá města (59 %).

Zvláštním jevem je v tomto případě asijský trh. Asijské turisté utrácí v Německu při svých cestách stále více peněz nehlédě na ekonomickou situaci v Evropě a Americe. Proto se můžeme oprávněně domnívat, že jsou to právě bohatí turisté z Asie, kteří se podílejí na zvyšování ekonomického významu cestovního ruchu a na jeho vyšším podílu na HDP (o tom bude dále hovořeno v další části této kapitoly).

V roce 2009 se tedy snižovala celková výše příjmů z příjezdového cestovního ruchu (rekreace, dovolená). Tento jev ale nebyl zaznamenán v případě kongresové turistiky. Podobně jako v roce 2008, i v roce 2009 činily celkové příjmy z kongresového cestovního ruchu celkem 11,7 mld. eur [16].² Z toho vyplývá, že kongresový cestovní ruch opravdu tvoří významnou část příjmů z příjezdového cestovního ruchu Německa. Účastníci kongresové turistiky jsou totiž ochotni utracet daleko více peněz, než je tomu v případě běžných turistů. Přínosnější formou jsou konference a kongresy v trvání dvou a více dnů, neboť z pobytů s přenocováním plyne do státního rozpočtu více příjmů než z jednodenních obchodních cest. Spolková republika Německo je obecně považována za důležitou destinaci kongresové turistiky, jejíž význam se neustále zvyšuje.

9.4 Příjmy v roce 2010

Rok 2009 byl v případě příjmů z cestovního ruchu v Německu zlomový, neboť od té doby dochází již jen ke zvyšování příjmů z příjezdového cestovního ruchu. V jednotlivých letech však můžeme nalézt rozdíly mezi turisty přijíždějícími z různých zemí, přičemž nejvíce se i nadále rozvíjí trh asijský.

² Do této výše však nejsou započítány příjmy z jednodenních konferencí, kongresů a obchodních cest.

Tabulka č. 11: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2010 (v mil. eur) [21]

	2009	2010	Srovnání 2010-2009 (v %)
Celkem	24 885	26 159	5,12
Evropa	20 841	21 782	4,52
EU	17 112	17 761	3,79
Mimo EU	3 729	4 021	7,83
Holandsko	3 311	3 341	0,91
ČR	349	417	19,48
VB	1 116	1 130	1,25
Švýcarsko	2 767	2 823	2,02
Afrika	108	116	7,41
Amerika	2 285	2 479	8,49
USA	1 948	2 087	7,14
Asie	1 538	1 647	7,09

V roce 2010 se opět zvyšovaly příjmy od asijských turistů, ale podobné vývojové trendy jsou zaznamenány i na úrovni ostatních světadílů. Celkově došlo ke zvýšení veškerých příjmů z příjezdového cestovního ruchu v Německu o 5 % na 26 mld. eur. Tyto skutečnost je způsobena jednak stále vysokou atraktivností Německa pro turisty z Asie, pro které je Německo exotickou destinací. Také cestovatelé z Ameriky mají po částečném překonání ekonomické krize vyšší finanční možnosti, a proto opět začínají cestovat do zahraničních zemí, tedy i do Německa.

Nejvíce příjmy vzrostly v případě turistů přijíždějících z České republiky. Jak již bylo výše zmíněno, pro řadu českých turistů je Německo výhodnou cílovou destinací, kterou mohou navštěvovat v každém ročním období. Lákavými jsou v tomto případě nejen klasické typy pobytů, ale také poznávací zájezdy do jednotlivých německých měst, v zimě pak například návštěvy vánočních trhů, vánoční a silvestrovské pobyty atd.

9.5 Příjmy v roce 2011

V roce 2011 byl rovněž zaznamenán vzrůstající vývojový trend v dosažených příjmech z cestovního ruchu. Oproti toku 2010 došlo k téměř 7% nárůstu na necelých 28 mld. eur.

Tabulka č. 12: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2011 (v mil. eur) [21]

	2010	2011	Srovnání 2011-2010 (v %)
Celkem	26 159	27 923	6,74
Evropa	21 782	23 100	1,06
EU	17 761	18 376	3,46
Mimo EU	4 021	4 724	17,48
Holandsko	3 341	3 397	16,76
ČR	417	448	7,43
VB	1 130	1 137	0,62
Švýcarsko	2 823	3 229	14,38
Afrika	116	129	11,21
Amerika	2 479	2 385	-3,79
USA	2 087	1 944	-6,85
Asie	1 647	2 156	30,90

Ačkoliv se mírně snížily příjmy od turistů z České republiky, nadále zde identifikujeme růstovou tendenci, podobně jako v případě dalších evropských zemí, ať již spadají do Evropské unie, či nikoliv. Mnohem výrazněji než v předchozích letech narůstají také příjmy od turistů z asijských zemí (růst o rekordních 31 %), zatímco Američané v souvislosti s jejich opět zhoršenou ekonomickou situací v zemi utrácejí již méně a zároveň jich do Německa přijíždí méně než v minulosti.

Dále se však ukázalo, že turisté přijíždějící do Německa jsou zde ochotni při jedné cestě utratit méně peněz (511 eur), s čímž ovšem souvisí také skutečnost, že jejich průměrná délka pobytu se zkrátila na 6,4 dne, přičemž ještě v roce 2008 dosahovala více než 7 dní. Obecně se v Německu v posledních letech razí trend trávení dovolené s kratším počtem dní, což může mít do budoucna podstatný vliv na příjmy z cestovního ruchu.

Silnou stránkou v tomto ohledu je ovšem významná pozice Německa jako destinace kongresového cestovního ruchu, kdy jeho účastníci zde i při kratších pobytech utrácejí více peněz.

Jestliže v roce 2008 zahraniční turisté v rámci kongresového cestovního ruchu utratili 11,7 mld. eur, v roce 2011 je to již 14,7 mld. eur, resp. 13,5 mld. eur, neboť za předcházející roky nejsou k dispozici příjmy za účast na jednodenních kongresech, mítincích, seminářích apod. Lze se tak domnívat, že právě především příjmy z této formy turistiky umožňují Německu zvyšovat úroveň ekonomické vyspělosti celé země.

9.6 Příjmy v roce 2012

Také v roce 2012 dále docházelo ke zvyšování příjmů z cestovního ruchu, stejně tak jako od turistů z České republiky, jak je patrné z tabulky č. 13.

Tabulka č. 13: Vývoj příjmů z cestovního ruchu v roce 2012 (v mil. eur) [21]

	2011	2012	Srovnání 2012-2011 (v %)
Celkem	27 923	29 666	6,24
Evropa	23 100	23 848	3,24
EU	18 376	18 744	2,00
Mimo EU	4 724	5 104	8,04
Holandsko	3 397	3 467	2,06
ČR	448	518	15,63
VB	1 137	1 153	1,41
Švýcarsko	3229	3 324	2,94
Afrika	129	184	42,64
Amerika	2 385	2 487	4,28
USA	1 944	2 016	3,70
Asie	2 156	2 977	38,08

V roce 2012 tak byly zaznamenány celkové příjmy z cestovního ruchu ve výši téměř 30 mld. eur, přičemž 80 % z nich přinesli do státního rozpočtu evropští cestující. V rámci Evropy je nejvyšší procentuální nárůst opět zaznamenán v případě České

republiky, a to téměř 16 %. Co se však týče výše příjmů, prvenství mezi zdrojovými zeměmi si stále drží Holandsko.

Ačkoliv v některých letech příjmy od zahraničních turistů z Afriky a Ameriky klesaly, rok 2012 přináší pro cestovní ruch Německa nové výzvy (atraktivnější možnosti trávení volného času, více hudebních festivalů, kvalitnější infrastruktura aj.) právě pro tyto cestující.

Nadále se dynamicky rozvíjí asijský trh, který Německo stále vidí jako poměrně atraktivní destinaci. To souvisí s jejich vyhledáváním atraktivnějších destinací, které jim kromě klasické nabídky cestovního ruchu umožní také získání neobvyklých a adrenalinových zážitků. Důvodem může být i fakt, že se v asijských zemích nachází stále větší počet movitých cestovatelů, kteří mají zájem objevovat zajímavosti v evropských státech. Přínosem je rovněž to, že část turistů z Asie představuje účastníky kongresového cestovního ruchu. Asiaté spadají k nejčastěji zastoupeným turistům tohoto typu cestovního ruchu pocházejících mimo Evropu. Především se jedná o turisty z Číny, Japonska, Jižní Koree. [13].

9.7 Vliv cestovního ruchu na hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) představuje celkovou peněžní hodnotu statků a služeb vytvořenou na určitém území za dané období (obvykle jeden rok). [Petrů, 1999]. Tento ukazatel se používá pro určování výkonnosti ekonomiky států.

Již vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu v letech naznačuje, že cestovní ruch má podstatný vliv na HDP, čímž částečně ovlivňuje ekonomickou vyspělost Německa. Obecně se považuje sektor cestovního ruchu na celém světě za jedno z nejperspektivnějších hospodářských odvětví, které jednotlivým zemím umožňuje získávat značnou část finančních prostředků do státního rozpočtu. Ty lze pak využít například při investování do infrastruktury, čímž se posiluje nejenom ekonomika země, ale také se zvyšuje pozitivní image dané destinace pro zahraniční turisty.

Do podílu na HDP nejsou ale započítávány pouze příjmy z příjezdového cestovního ruchu, ale příjmy celkové, tzn. i z domácího cestovního ruchu. Viz tabulka č. 14.

Tabulka č. 14: Srovnání podílu cestovního ruchu na HDP v Německu [19]

ROK	Výše HDP v mld. eur		Podíl na HDP v %	
	Přímo související s CR	Nepřímo související s CR	Přímý podíl	Nepřímý podíl
2007	42,225	113,970	1,7	4,6
2008	40,346	113,836	1,6	4,6
2009	39,739	108,776	1,6	4,5
2010	42,329	120,041	1,7	4,7
2011	43,990	122,972	1,6	4,7
2012	45,323	127,398	1,6	4,8

Jak vyplývá z tabulky, v roce 2008 a 2009 došlo ke snížení přímého podílu příjmů z cestovního ruchu na HDP Německa, což opět souvisí se vzniklou finanční krizí. Nepatrný pokles přímého procentuálního podílu na HDP v posledních letech je pak možné vysvětlit růstem dalších hospodářských odvětví v zemi, která uzurpují větší podíl na HDP.

V absolutní výši má však tvorba HDP z cestovního ruchu růstový trend. Přímý podíl cestovního ruchu na HDP činil v roce 2012 1,6 % a do budoucna lze očekávat, že se bude zvyšovat. Stejně tomu bude i v případě nepřímého podílu na, který se v posledních letech neustále zvyšuje. Zde je patrný téměř 5% podíl cestovního ruchu na celkové ekonomice Německa, což lze již považovat za podíl poměrně významný. Vzhledem k velikosti ostatních průmyslových odvětví lze tedy usoudit, že cestovní ruch je jedním z prosperujících sektorů německého hospodářství a předpokládá se, že bude postavení cestovního ruchu v Německu dále posilovat. To se kladně projeví na ekonomické vyspělosti země, včetně nárůstu dalších pracovních míst v oblasti cestovního ruchu.

10 Závěr

Spolková republika Německo je významnou evropskou destinací s druhou největší návštěvností v rámci kontinentu. Návštěvnost země i nadále roste, což poukazuje na stále větší oblíbenosti tohoto státu. Jak vyplynulo z práce, síla tradičního cestovního ruchu Německa spočívá nejen v rozmanité nabídce, ale také v již vytvořené husté infrastruktuře, kvalitních službách a bohatých přírodních a společensko-kulturních podmínkách.

Hlavním cílem mé bakalářské práce bylo zanalyzovat význam cestovního ruchu pro ekonomický sektor Spolkové republiky Německo v letech 2007-2012. V předcházejících kapitolách jsem se proto věnovala zhodnocení příjezdového cestovního ruchu, vlivu cestovního ruchu nejenom na zaměstnanost, ale také na rozvíjení ekonomické vyspělosti Německa.

Ukázalo se, že Německo je stále významnější destinací kongresového cestovního ruchu, avšak nejvíce turistů do této země stále přijíždí s cílem strávit zde svou dovolenou, přičemž návštěvnost země se výrazněji zvyšuje od roku 2006, kdy bylo v Německu uspořádáno mistrovství světa ve fotbale. Ve sledovaném období vzrostl počet turistů o 24,5 %. Ačkoliv do Německa přijíždějí zahraniční turisté z celého světa, převažují cesty evropských turistů, kterých do této země přijelo v roce 2012 více než 45 milionů. S tím také souvisejí dosahované příjmy, neboť přibližně 80 % z nich pochází od cestujících z Evropy, především pak z Evropské unie. Nejvýznamnější zemí je v tomto ohledu především Holandsko, vyzdvihnout lze také Velkou Británii, Švýcarsko či Itálii. Hrozbou by v tomto případě však mohl být zájem turistů o kratší formy pobytu, neboť se předpokládá, že nižší počet strávených dnů dovolené přináší méně příjmů do státní pokladny.

Z analýzy vývoje počtu turistů přijíždějících do Německa a počtu nocí strávených v ubytovacích zařízeních vyplynulo, které regiony Německa jsou nejnavštěvovanější, ale také to, že existují značné rozdíly v návštěvnosti jednotlivých spolkových zemí. V tomto případě lze vyzdvihnout hlavní město Berlín, ale také region Bavorska, který svou nabídkou cestovního ruchu (hudební festivaly, nedotčená příroda, řada historických a přírodních pamětihodností, známý festival Oktoberfest aj.) láká milióny návštěvníků z celého světa. Centrem dění je v tomto případě město Mnichov, který navštěvují turisté i v rámci jednodenních výletů.

Do budoucna však pro další rozvoj cestovního ruchu s ohledem na vývoj ekonomické vyspělosti Německa a na zvyšování počtu pracovních míst doporučuji, aby byla větší pozornost věnována také ostatním regionům (spolkovým zemím). S rozdílnou návštěvností souvisí nejen nutnost efektivní nabídky cestovních kanceláří, které se prozatím zaměřují spíše na známé, nejvíce žádané destinace (prodloužené víkendy v Berlíně atd.), ale také vyšší propagace méně navštěvovaných míst - turisté musí mít zájem a chuť navštívit danou oblast např. proto, že se v ní bude nacházet významná atraktivita.

V tomto případě, kdy existují významné rozdíly v návštěvnosti jednotlivých spolkových zemí, se také nerovnoměrně rozvíjí ekonomická vyspělost. Díky tomu se tak tyto regiony od sebe navzájem odlišují rozdílnou výší HDP a mírou nezaměstnanosti. Některé spolkové země jsou tak chudší a jiné bohatší, což ovlivňuje také životní úroveň obyvatelstva.

Z dalších analýz provedených na podkladě statistických údajů vyplynulo, že se mírně snižuje podíl příjmů cestovního ruchu na celkovém HDP Německa. Do budoucna lze tedy doporučit orientovat německou politiku cestovního ruchu směrem na rozvíjení kongresového cestovního ruchu, jehož účastníci jsou ochotni v zemi utratit více prostředků než běžní turisté. Dále by měl být také ještě více podporován americký a asijský trh, neboť movití turisté z těchto kontinentů mohou představovat perspektivní budoucnost cestovního ruchu v zemi. Mohou umožnit růst příjmů z cestovního ruchu a podílet se tak na zvyšování nejen HDP, ale také na zvyšování zaměstnanosti. Tito turisté totiž při svých cestách vyžadují vyšší komfort ubytování, proto od nich plyne do státní pokladny více příjmů a zároveň lze navyšovat i počet pracovních míst v sektoru cestovního ruchu, aby byly uspokojeny požadavky těchto klientů.

Literatura

Knižní zdroje

HAMARNEHOVÁ, Iveta. *Geografie cestovního ruchu. Evropa*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 271 str. ISBN 978-80-7380-093-2.

HOBSTOVÁ, Pavla. *Německo. Kapesní průvodce*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2006. 192 str. ISBN 80-251-0991-7

HORÁK, Slavomír. *Geografie cestovního ruchu Evropy*. 1. vydání. Pardubice: Radek Drahný, 2006. 187 str. ISBN 80-903734-1-0.

IVORY, Michael. *Velký průvodce National Geographic. Německo*. 2. vydání. Brno: Computer Press, 2007. 399 str. ISBN 978-80-251-1678-4

KOTÍKOVÁ, Halina. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 207 s. ISBN 978-80-247-4603-6.

PETRŮ, Zdenka. *Základy ekonomiky cestovního ruchu*. 1. vydání. Praha: IDEA SERVIS, 1999. 107 str. ISBN 80-85970-29-5.

RYGLOVÁ, Kateřina. *Cestovní ruch. Soubor studijních materiálů*. 3. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2009. 187 str. ISBN 978-80-7418-028-6.

ŠTÝRSKÝ, Jiří. ŠÍPEK, Jiří. *Geografie turismu Evropy a světa s důrazem na působení genia loci a zážitkovou turistiku*. 4. vydání. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2008. 215 str. ISBN 978-80-7041-442-2.

TOMKOVÁ, Barbora. *Současné trendy urbanismu a jejich odraz v politice měst v oblasti cestovního ruchu*. Olomouc, 2013. Diplomová práce. Univerzita Palackého, Fakulta přírodovědecká, Katedra geografie.

Internetové zdroje

- [1] Německo: spolkové země. *Voltek.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-11-20].
Dostupné z: http://www.voltek.cz/poklady/nemecko/nemecko_spolkove-zeme.html
- [2] Library: *Central Intelligence Agency* [online]. 2013 [cit. 2013-11-24].
Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>
- [3] Podnebí v Německu. *Německo* [online]. 2013 [cit. 2013-11-24].
Dostupné z: <http://www.nemeckoweb.cz/podnebi-v-nemecku-35>
- [4] Německo. *MZV České republiky* [online]. 2013 [cit. 2013-12-18].
Dostupné z: http://www.mzv.cz/jpn/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html

- [5] Německo. *Euroskop* [online]. 2013 [cit. 2013-11-30].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/434/sekce/nemecko/>
- [6] TRAVEL TRADE GAZETTE. *Kurzy* [online]. 2013 [cit. 2013-11-30].
Dostupné z: <http://www.ttg.cz/nemecka-mesta-vabi-nejen-historii-a-architekturou>
- [7] Moderní život. *Fakta o Německu* [online]. 2013 [cit. 2013-12-01].
Dostupné z: <http://www.tatsachen-ueber-deutschland.de/cz/moderni-zivot.html>.
- [8] Přírodní a národní parky. *Německo: Turistická země* [online]. 2013 [cit. 2013-12-16].
Dostupné z: <http://www.germany.travel/cz/volny-cas-rekreace/prirodni-narodni-parky/prirodni-narodni-parky.html>
- [9] Města. *Německo: Turistická země* [online]. 2013 [cit. 2013-12-16].
Dostupné z: <http://www.germany.travel/cz/mesta-kultura/mesta/garmisch-partenkirchen.html>
- [10] Nezaměstnanost v Německu – Aktuální. *Kurzy* [online]. 2013 [cit. 2013-11-08].
Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/tema/nezamestnanost-nemecko/>
- [11] Tiskové zprávy. *Německo: Turistická země* [online]. 2013 [cit. 2013-12-16].
Dostupné z: http://www.germany.travel/media/contact/presse/cz_1/pressemeldungen_2013/TZ_Tematicky_rok_DZT_2014_UNESCO.pdf
- [12] Statistisches Jahrbuch. *DeStatis: Bundesamt* [online]. 2014 [cit. 2014-03-17].
Dostupné z: <https://www.destatis.de/DE/Publikationen/StatistischesJahrbuch/StatistischesJahrbuch.html>
- [13] GERMAN NATIONAL TOURIST BOARD. *Incoming-Tourism Germany. Edition 2013. Fact and Figures 2012* [online]. 2013 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.germany.travel/media/pdf/ueber_uns_2/DZT_Incoming_GTM13_en_web.pdf
- [14] GERMAN NATIONAL TOURIST BOARD. *Incoming-Tourism Germany. Edition 2012. Fact and Figures 2011* [online]. 2012 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.germany.travel/media/pdf/dzt_marktforschung/DZT_Incoming_GTM12_en_web.pdf
- [15] GERMAN NATIONAL TOURIST BOARD. *Incoming-Tourism Germany. Edition 2011. Fact and Figures 2010* [online]. 2011 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: https://www.germany.travel/media/en/pdf/DZT_Incoming_GTM11_web.pdf
- [16] GERMAN NATIONAL TOURIST BOARD. *Incoming-Tourism Germany. Edition 2010. Fact and Figures 2009* [online]. 2010 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.germany.travel/media/en/pdf/dzt_marktforschung/Incoming-Tourismus_Deutschland_Edition_2010_PDF.pdf

- [17] GERMAN NATIONAL TOURIST BOARD. *Incoming-Tourism Germany. Edition 2009. Fact and Figures 2008* [online]. 2009 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.germany.travel/media/en/pdf/dzt_marktforschung/Incoming-Tourismus_Deutschland_Edition_2009_PDF.pdf
- [18] GERMAN NATIONAL TOURIST BOARD. *Incoming-Tourism Germany. Edition 2008. Fact and Figures 2007* [online]. 2008 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.germany.travel/media/en/pdf/dzt_marktforschung/Incoming-Tourismus_Deutschland_Edition_2008_PDF.pdf
- [19] WORLD TRAVEL & TOURISM COUNCIL. *Economic Data Search Tool: Germany* [online]. 2014 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: http://old.wttc.org/tsa_fullscreen_v2.php?LANG=eng&tsa01=GERMANY&tsa02=1,2,3,4&tsa03=1,5,6&tsa04_from=2007&tsa04_to=2012
- [20] DEUTSCHE BUNDESBANK. *Zahlungsbilanzstatistik Dezember 2010* [online]. 2011 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Statistische_Beihefte_3/2010/2010_12_zahlungsbilanzstatistik.pdf?__blob=publicationFile
- [21] DEUTSCHE BUNDESBANK. *Zahlungsbilanzstatistik Juli 2013* [online]. 2013 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Statistische_Beihefte_3/2013/2013_07_zahlungsbilanzstatistik.pdf?__blob=publicationFile.